

**De origine et autoritate verbi Dei, & quæ Pontific[um], Patrum
& Conciliorum sit autoritas, : admonitio hoc tempore, quo de
Concilio congregando agitur, ualde necessaria. Additus est
catalogus Doctorum Ecclesiæ DEI, a mundi initio, usq[ue] ad
hæc tempora.**

<https://hdl.handle.net/1874/422193>

DE ORIGINE ET
AVTORITATE VERBI DEI,
& quæ Pontificū, Patrum & Con-
cilioꝝ sit autoritas, admonitio
hoc tempore, quo de Concilio
congregando agitur, ualde
necessaria.

ADDITVS EST CATALO-
gus Doctorum Ecclesie DEI, à mun-
di initio, usq; ad hæc tempora.

GEORGIO MAIORE
AVTORE.

Accessit quoq; rerum memorabi-
lium Index.

BASILEÆ.

DE ORIGINIBUS ET

PROGRESSU VERTUTIS
SIVE DE VITIIS
ET VITIIS
SIVE DE VITIIS
SIVE DE VITIIS

ADDITIONE ET CETERIS

ADDITIONE ET CETERIS
ADDITIONE ET CETERIS
ADDITIONE ET CETERIS

ADDITIONE ET CETERIS
ADDITIONE ET CETERIS

ADDITIONE ET CETERIS
ADDITIONE ET CETERIS

BASILEAE

REVERENDISSIMO IN
Christo Patri ac domino, domino Tho-
ma Archiepiscopo Cantuariensi,
Georgius Maior s. d.

Cribunt Apellem, fama & celebritate nominis Protogenis commotum, uenisse aliquando Rhodum, ac auidum uidendi tam excellentem artificem & eius opera, statim ex portu ad officinam Protogenis properasse. Aberat autem istum, & anus unica ædes et tabulam nouo operi pingendo, aptatam machinæ, custodiebat, quæ interroganti, herum domo abesse respondet, & simul rogat ecquod nomen sit, hospiti de hero percontanti, ut domum redeunti exponere possit. Hic arrepto penicillo, per tabulam ex colore lineam summæ tenuitatis duxit, & simul ad anum inquit Apelles, Hinc quis sum herus tuus cognoscet.

Reuerso Protogeni, quæ gesta erant, narrat anus. At ille lineæ subtilitatem contemplatus, mox artificem, quinquã non uisum antea, agnoscit, et lætus Apellem uenisse clamat. Neque enim in alium tam absolutum opus cadere.

Ita hoc pulcherrimum mundi opificium, summo consilio & sapientia extructum, & mira-

bili arte fabri factum, Deum artificem & opus
 suum monstrat, ex cuius contemplatio-
 ne omnes homines sanos, necesse est conuinci,
 hoc tantum opus neque casu extitisse, neque temere
 ferri, sed ab æterna quadam mente, cuius infi-
 nita sit potentia, sapientia et bonitas, & con-
 ditum esse, & regi perpetuo ac conseruari.

Vult igitur hoc opus suum à nobis summo stu-
 dio & inquisitione inspicere et considerari Deus,
 ut ex hoc ipso, ipsum artificem agnoscamus, et
 eius sapientiam & bonitatem miremur, & ce-
 lebrems.

Ingens igitur bonum est, quod in creatione
 rerum, humano generi ita se patefecit Deus,
 pro quo magnæ illi agendæ sunt gratiæ.

Sed illa patefactio Dei, quæ primum uoce
 filij Dei, deinde ministerio sanctorum Patrum, Pa-
 triarcharum, Prophetarum & Apostolorum sa-
 cta, et singulari bonitate Dei postremum in hæc
 tempora usque, subinde alijs in aliorum tanquam
 stationem et supplementum missis, Episcopis, Pa-
 storibus et doctoribus Ecclesiæ Dei, conseruata
 est, et porro usque ad gloriosum illum aduentum
 filij dei seruabitur, longe maior et illustrior est,
 qua filius Dei non solum deum patrem, sed et ar-
 canam eius uoluntatem, ipsis etiam sanctis ange-
 lis antea ignotam, humano generi reuelauit, et
 quo

DEDICATORIA.

5

quotidie adhuc per uerbi ministerium reuelat, sicuti affirmat Irenæus cum ait, Ab initio assistens Filius suo plasmati, reuelat omnibus Patrem, quibus uult, & quando uult, & quemadmodum uult Pater. Deum enim, ut idem inquit, nisi Deo docente, cognoscere nemo potest.

Quam ingens igitur & inenarrabile bonum est in uoce ministerij audire ipsum Deum, de Deo cognoscendo docente: & ideo docente, ut Deum uerum et quem misit Iesum Christum, cognoscant, eternam uitam & letitiam habeant? Sed o miseris hominum mentes, o pectora cæca.

Quantula enim humani generis pars est, quæ hanc Dei uocem audit, Quæ ei obedit?

Legunt, audiunt, uident coram ingentia miracula homines, quibus Deus testatur, doctrinam per Filium, Patres, Prophetas & Apostolos, orbi terrarum traditam & patefactam, esse suam ipsius uocem.

Henoeh uiuus transfertur in cælum, Noha sui seculi pontifex et cælestis doctrinæ custos, solus cum paucis, qui hunc Doctorem audiebant, seruatur, cæteris omnibus per diluuium delictis. Maria, flumina, scopuli, sol, cælum, ignis, immanes bestię, leones, et propemodum omnes creature obediunt Mosi, Aharoni, Iosue, Elie, tribus pueris in candenti fornace, Danieli &

EPISTOLA

multis alijs ducibus & doctoribus populi Dei.

Deinde in magna frequentia populi, Pater de cœlo sonās, mandat, ut Filiū audiamus, qui resurrectione mortuorū et alijs ingentibus miraculis ostendit, se à cœlesti Patre accepisse doctrinam, quam nunc tradat. Idem illustribus miraculis & Apostoli, passim in orbe terrarum Evangelium circumferentes, testati sunt.

Hæc quanquā (ut dictum est) legant, audiāt, et ipsi corā uideant homines, tamē pectora cœca & quouis saxo duriora, sensu tantarū rerū nō afficiuntur. Vnde igitur homini tanta ^{αἰμα} ^{γνοια}, tanta duricies, quā quod Deus huius seculi, *Αὐτὸν τὸν πῦρ ἔχει καὶ ἀγῶνας αἰῶν*, sicuti Pater ait, captius tenet mentes impiorum, ut uidentes non uideant, et audientes non audiant?

Incredibilis igitur rabies et furor diaboli est grassantis aduersus deū et pios ministros uerbi dei, et mille habet artes, quibus ministeriū Verbi oppugnat et delere conatur. Nā ut sunt tempora & occasiones, ita et Ecclesiā aggreditur.

Cum florent doctrinæ cœlestis studia, et ea, uoce & ministerio piorum Doctorū late spargitur, & eius puritas magna cura custoditur, ibi aperta ui & armis contra Ecclesiam saeuit diabolus, qualia fuerūt tempora post ascensionem Iesu Christi domini nostri, ad cœlos, ad
Constantin

DEDICATORIA. 7

Constantinũ Magnum usq; annos circiter trecentos, ubi sub Nerone, Domitiano, Traiano, Adriano, Antoninis, Seuero, Decio, Diocletiano, Ecclesia duriter est adflucta & quassata.

Rebus tranquillis & secundis, cum animi ex ocio & securitate luxuriant, et studia ueræ doctrinæ de Deo, ab ijs negliguntur, qui eius custodes esse debebāt, excitat diabolus ingenia petulantia & ambitiosa, ut falsa dogmata spargant, & ueram doctrinam corrumpant, unde postea magnæ cōfusiones in Ecclesia oriuntur, ut cum beneficio Constantini Imperatoris, iam aliqua Ecclesiæ esset parta tranquillitas, mox secuti sunt furores Manichæorum, Arianorũ, Pelagianorum, Eunomij, Macedonij, Nestorij, Eutichetis & aliorum multorum, cœperunt et Eremitarum & Monachorum opera, traditiones & superstitiones esse admirationi.

Hæc mala, postea tristiora secuta, et magnæ tenebræ in Ecclesiam inuectæ sunt. Nam quam ordine per aliquot piæ Synodus, multi errores reprehēsi et sublatis sint, ut fuit Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, Calchedonensis, et quædã aliæ, tamē post Gregorij magni tēpora, cū iam monachorũ cœtus creuissent, et eorũ uita & opera sola in admiratione essent, ualde iterũ Euangelij lux, de uera fide et ueris

cultibus obscurata est, & cœperūt eo tempore inuocari sancti mortui, & eorum exuuiæ et reliquæ coli, cœpit et oblatio corporis et sanguinis Christi pro mortuis ex purgatorio redimendis, & multa talia alia. Præterea post Gregorium Magnū cum per Focam Imperatorē Monarchia ecclesiastica Romano pōtifici esset decretata, cœperunt ordine, non solum Romani pontifices, sed & alij Episcopi, passim in orbe terrarum, non tam de uero Ecclesiæ ministerio retinendo, quàm de dominio bonorū Ecclesiæ, occupando & subinde augendo & propagando cogitare.

Relicto igitur & abiecto ministerio uerbi Dei et Sacramētorū, cum eius curā indoctis et superstitiosis monachis cōmendarent Episcopi, uera doctrina de Deo, serè tota deleta est, si cuti testantur illorū scripti libri, ut Thomæ, Scoti et similiū, & Sermones editi, quales sunt Discipuli, Dormi secure, Grütich, Messret, Bricot, Holcot, et taliū, qui et genus sermonis et totam doctrinā de Deo mutarūt & corruerūt.

Ex horum igitur doctrina, tanquam ex Stygia palude tantum cœni, tot sordes & errores in Ecclesiam influxerunt, ut si unquam, certè hoc tempore Ecclesia maximè inspectione & repurgatione opus habeat.

Laudan

DEDICATORIA.

9

Laudanda igitur et adiuuanda uoluntas eorum omnium est, qui ad doctrinae repurgationem et tollendos errores et impios cultus: non ad delendam, sed ad accendendam lucem Euangelij in toto terrarum orbe, suadent Synodum, uerè piorum et doctorum hominum, intelligentium doctrinam Ecclesiae Dei, cogendam et congregandam esse, in qua non penes hostes, sed propugnatores ueritatis diuinae, sit controversiarum dijudicatio: et ea quidem fiat non ex pluralitate suffragiorum, sed ex ueritate et collatione ac dijudicatione Scripturae: non ex humana, sed ex uerbi Dei autoritate. et quae ideo cogatur, non ut ex Ecclesiis sani et pii doctores pellantur, qui ueram doctrinam de Deo, et ueros cultus docent, et ut iterum locus sit monachis et sacrificulis ad restituendos ueteres errores et impios cultus misarum, offerendi corpus et sanguinem domini pro uiuis, et pro mortuis ex purgatorio redimendis, inuocationis mortuorum sanctorum, colendi reliquias sanctorum, ornandi ipsorum statuas, uotorum monasticorum, indulgentiarum, peregrinationum et aliarum superstitionum et impietatum: sed ut ueritas ingenti beneficio Dei iam patefacta, in toto terrarum orbe luceat. Tali Synodo quid Ecclesiae posset esse aut necessarium magis, aut utilius?

Quia uerò hoc tempore de Concilio cogen

do agitur, edidi hanc breuem & simplicem com-
monefactionem, de autoritate uerbi Dei, quam
si pii amantes ueritatis probabunt, satis magni
fructum huius tenuis operæ feci. Hostes enim
ueritatis non moror, quos scio magis amare te-
nebras quam lucem, et in rem aliam nullam ma-
gis incubere, quam ut oppressa ueritate, suam
potentiam & tyrannidem stabiliant.

Iam multis annis expetita est pia & Chri-
stiana Synodus, quæ in tanta acerbitate odiorum
aduersus doctrinam Euangelij, nulla unquam
fieri posse uidetur. Nam si dijudicatio penes
hostes ueræ doctrinæ futura sit, quid aliud quam
oppressionem Christi speres?

Recte igitur & pie faciunt pii Reges, Epi-
scopi et Principes, qui adhibitis grauibus, pijs
& doctis uiris, ipsi suas Ecclesias repurgant,
& sinceram Euangelij doctrinam & ueros cul-
tus, abolitis idololatricis, restituunt. Sicuti scri-
ptum est, Conueniant populi in unum, et reges
ut seruiant Domino.

Præclare igitur inclytus ac sereniss. Anglic
et Franciæ rex Eduardus facit, et uos Reueren-
diss. Episcopi et cæteri regni proceres, cum nouam
Romane sedis doctrinam, & cultus idololatri-
cos nouos abrogatis, et ueterem ac uerè apostoli-
cam et orthodoxam doctrinam et ueros cultus dei,
quam

quam Apostoli Paulus & Petrus Romanis & cæteris Ecclesijs tradiderunt, rursus in lucem et cathedrã reuocatis, et quã Britanni ab Eleuthero Romanæ ecclesiæ episcopo, anno post Christum resuscitatum circiter 160. acceperunt.

Erat autem eo tempore doctrina sincerissima, & cultus tales, quales ab Apostolis mandato diuino traditi erant Ecclesijs, sicuti testatur Irenæus cum ait, Duodecimo loco Episcopatiũ ab Apostolis habet Eleutherius, Hac ordinatione & successionem, ea quæ est ab Apostolis in Ecclesijs traditio, et ueritatis prædicatio, peruenit usq; ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, Vnam & eandem uiuificatricẽ fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis usq; nunc sit conseruata, & tradita in ueritate.

Apparet autem Eleutherium fuisse diligentem in retinẽda doctrinæ puritate, à quo decretum factum est, ne quis cibum ullum, propter superstitionem respueret, à cuius & aliorum sanctorum Episcoporum uestigijs, quorum multi in confessione Christi, uitam cum sanguine profuderunt, quam longe posteriores Romanæ ecclesiæ Pontifices recesserint, & doctrinarum confusio & infinita superstitio in culibus, humana autoritate inuentis, tum etiã hoc ostendit, quod quos ueritatis custodes & propugnatores

res esse decebat, eos nunc hostes experiamur.

Magna cura fuit primū Eleutherij, deinde post annos 400, Gregorij magni episcopi Romani, ut gens uestra, abiecta idololatria, in cognitione ueri Dei et domini nostri Iesu Christi erudiretur. Misi igitur sunt ab Eleutherio in Britannia legati, Eugacius & Damianus, & postea à Gregorio, Augustinus primū Abbas, postea uerò primus Cantuariorum episcopus, Itē Mellitus, Iustus, Paulinus, Rufinianus, & cum his alij sancti, & docti uiri, qui idolorum cultum, uoce Euangelij euerterent & delerent, & populis ueram doctrinam de Deo, & ueros cultus proponerent.

At nunc unicū et summū studiū quorundā Episcoporum est, quibus in locis idololatria sublata, et lux cœlestis doctrinæ accensa est, ut ea extincta, & pijs et doctis Pastoribus pulsis suis ecclesijs, succedāt sacrificuli & Monachi, quæ ueteres errores restituāt, unde tantæ cōfusions rursus exoriūtur, quantæ in uestro regno, mortuo Anglorū rege Edelbrechto et Augustino Cantuariēse episcopo, ante annos 900. fuerunt, ubi populus cū Regibus successoribus in ueterē idolomaniā relabi cœpit, & Episcopos Iustū et Mellitum suis Ecclesijs pepulit, quæ tamen postea omnia Dei beneficio mutata sunt,

quæ

qualē mutationē et nos breui fore speramus, et ut breui fiat, ardentibus uotis à Deo petimus.

Quia igitur hoc tēpore multis bonis uiris propter ueræ doctrinæ professionem exulanti- bus, tutus portus & refugiū uestra Anglia est, ut olim in persecutiōe, Gallia Mellito & iusto episcopis Britannia, fuit, nō secus uestra boni- tas & pietas erga tales ministros Christi & do- ctōres ecclesiæ prædicanda est, atque mulieris peccatricis, quæ Christi pedes lauit, cuius ue- stri beneficij hodiernus dies, quo memoria Ma- riæ Magdalena celebratur, me cōmonefacit, cumq; eius facti celebrationē uoluerit in Eccle- sia seruari & extare Christus, digni laude ac præconio sunt et illi omnes, qui simili modo pe- des annunciantium et prædicantium pacē, annun- ciantium bonum, prædicantium salutem, suis la- chrymis lauant, hoc est, uera commiseratione erga Ecclesiam et eius ministros, propter ipso- rum exilia & ærumnas, afficiuntur, qui eos in- uant, tuentur, eis hospitia præbent.

Egregia enim imago hypocritarū & uero- rum membrorū ecclesiæ hic proposita est. HY- pocrite, et si ad se inuitāt Christū, tamē tumē- tes fastu et fiducia propriæ dignitatis, nō præ- bent aquam pedibus Christi, nō dant osculum, nō ungent eius caput, id est, nō curant Christū,

non exhibent ei debitos honores, non colunt
neq; amplectuntur uero amore et uera fide ut
unicum liberatorē, propter quem recipiantur
à Patre, non inuocant &c. Sed ne eius hostes es
se uideantur, inuitant ad cœnam, cum uerè &
ex animo ipsum oderint, & extinctū cupiant.
Tales sunt hypocritæ plurimi etiã hac ætate.

Alij, Hypocritarum ministri & satellites,
palàm hostes sunt, qui non lauant, sed uincula
pedibus Christi iniiciunt: non osculū præbent,
sed eius faciem conspuunt: caput non oleo, sed
colaphis unguunt.

At sola mulier peccatrix, Ecclesia, agnoscit
& magnis gemitibus & ploratibus sua pecca
ta deflet, & flumine lachrymarum lauat pe
des Christi, amat, iuuat, colit ministerium, quo
ad pœnitentiam uocatur.

Deinde tergit crinibus, id est, tam ardenti
& uero amore amplectitur Christum & uo
cem Euangelij, ut etiam capitis periculum pro
Christo audire non dubitet.

Postremò perfundit fragranti balsamo, dum
sua uoce & cōstanti cōfessione doctrinã Euan
gelij latè spargit, quo odore tota domus et om
nes cōuiuæ replētur, ut bonis odor Christi fiat.

Hæc officia Reuerendis. Domine, cum à
uobis, domino nostro Iesu Christo, & ipsius pe
dibus

DEDICATORIA.

dibus, ministris et cōfessoribus Euangelij Christi, iam apud nos exulantibus, summa cum beneuolentia præstari certum sit. Primum æterno Patri Domini nostri Iesu Christi gratias ago, quòd non solum uoce ministrorū sibi Ecclesiam in hoc mundo omnibus ætatibus colligit, sed & Ecclesiam & pios ministros contra diaboli seuitiam mirabiliter seruat & tuetur, & ut porrò colligat & seruet toto pectore oro.

Deinde ideo hoc tenue & breue scriptū V. C. mitto, ut V. C. exemplo, & alij Episcopi ac gubernatores Ecclesiarū, ad similia officia excitentur, & curent aut piam & Christianam Synodum, ad repurgationem doctrinæ & superstitionum cultuum conuocari, aut ipsi in suis Ecclesiis errores & superstitiones tollant: & cum uelint uideri hospites Christi, ne (ut Sēmon) ei neq; aquam, neq; osculum, neq; oleum præbeant, sed uero amore Christum & Ecclesiam amplectantur, & eius ærumnis & miserijs, quæ hoc tempore multæ & magnæ sunt, afficiantur. Bene ualeat V. C. Vuit-

*tembergæ, ipso die S. Mariæ
Magdalene.*

M. D. L.

DE ORIGINE ET AVTO-
 ritate uerbi Dei, & quæ Pontificū, Patrum
 & Conciliorū sit autoritas, admonitio hoc
 tempore quo de Concilio congregan-
 do agitur, ualde necessaria.

Magna fuit omnibus seculis apud omnes gentes, in quibus studia uirtutis, uiguerunt, præsertim optimorum, doctissimorum & prudentissimorum hominum inquisitio: primum, an sit deus aliquis: deinde cum ex gubernatione & cōseruatione creaturarum, & multis collectis rationibus esse Deum omnium rerum conditorem fateri cogerentur, proxima cura fuit inquirendi, quid nam illa natura seu mens æterna omnium rerum conditrix esset.

Et certè summis uiris, sicuti ipsorum monumenta testantur, neq; indagandi studiū, neq; ingenij acrimonia ac præstantia defuit, si illa res humana sapientia inuestigari potuisset. Quia uerò ingens caligo & cæcitas ex lapsu orta, illam lucē agnoscēdi Dei obscurauit, inde accidit, ut alius aquam, alius ignem, alij aerem, & nescio quas res alias, Deum esse fingerent.

Cum aut sine uera cognitione, sine uero cultu & inuocatione ueri Dei, nemo saluari possit: ideo Deus aduersus has humani animi tene

bras lucem uerbi sui accendit, in quo & se & suam erga nos uoluntatem orbi terrarum patefecit, & certum cultum quo coli, & quomodo inuocari uelit, nobis ostendit. Hoc uerbum Filius ex sinu aeterni Patris protulit, & ipse quidem cum latronibus est locutus, & ijs uoluntatem Dei patris ostendit.

Deinde uerò in sua Ecclesia & suo populo, qui huic uerbo & his diuinis promissionibus credebant, subinde alios atque alios ordine prophetas & Doctores excitauit, qui uel uerbi lucem obscuratam restaurarent, uel adfida docendi cura illustrarent & propagarent.

Huius uerbi per Filium Dei in Paradiso traditi, custodes, conseruatores & propagatores in Ecclesia Dei, primò fuerunt patres, Adam, Seth, Enos, Kenan, Malaleel, Jared, Ham, Methusalah, Lamech, Noah, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, qui uiua uoce posteris suis Verbum de uero Deo cognoscendo, colendo & inuocando tradiderunt.

Postea successit Moses & Propheta, qui uerbum à Patribus, quasi per manus traditum & uiua uoce, & scriptis Ecclesiae proposuerunt. Neque uerò Moses & Propheta à patribus tantum uerbum Dei acceperunt, sed &

filius Dei ipse sepius Mosi & Prophetis apparuit, & cū eis est locutus, & æterni Patris uerbum & promissionem, de missione filij liberatoris generis humani, illis in Ecclesia propagandam commisit, ac ingentibus miraculis, Ecclesiam hoc uerbum amplectentem, contra maxima pericula, contra furores Satanae & multos defendit & conseruauit.

Nouissimè, ubi plenitudo temporis uenit, Verbum filius æterni Patris, adsumpta humana carne, ipse Conctorator & Redemptor humani generis de cœlo in terras uenit, et sua uoce, promissiones Patribus factas, & Prophetarum de se uaticinia, exposuit, & quæ antea quasi tecta & recondita erant, detexit ac aperuit, per sese implens Prophetarum, de se multis ante sæculis, edita uaticinia.

Sicuti autem ante Christi aduentum Prophetæ ad hoc diuinitus uocabantur, ut & populi errores ac peccata arguerent, atq; ad penitentiam errantes hortarentur, & promissione uenturi Liberatoris, agnoscentes lapsus suos erigerent, & eos docerent propter illum dominum promissum, illos esse acceptos Deo, & habere remissionem peccatorum, & donationem Spiritus sancti et æternæ uitæ hereditatē. Ita et Christus filius dei ipse uocat et eligit sibi

Apostolos testes suæ resurrectionis, qui, quod Prophetæ de ipso uaticinati sunt, suo præconio in orbe terrarum testentur, hæc iam omnia per ipsum mortuum & resuscitatum, & iam sedentem ad dextram dei patris impleta, factam per ipsum reconciliationem Dei Patris, partam orbi terrarum salutem et uitam, modo hæc sui liberatoris ingentia beneficia agnoscat mundus, & fide ac grato pectore amplectatur.

Præterea sicuti Deus Prophetis per se uocatis, ingentia miracula addit, quibus testatur ipsorum doctrinam non esse humanam, sed à se traditam, & ipsorum uaticinijs euentus quoque semper respondent. Ita & Apostolis datur spiritus sanctus, & adduntur miracula & prosperi ipsorū ministerio successus, ut etiam ipsis interfectis, tamen salua sit ipsorum doctrina, suus sit contra Satanæ & Mundi furorē cursus Euangelio, quibus miraculis & successibus in docendo testatur Deus, Apostolorum doctrinam, non ab ipsis aut ullo homine excogitatam, sed ex se ortam & suo mandato propagari, et sic contra diabolum grassantem, diuinitus hoc ministerium uerbi defendi & seruari.

Cum igitur Euangelij doctrina noua & nuper adeò nata, à plerisque putaretur, & ne

humanum inuentum existimaretur, allegāt Apostoli in initio Epistolarum suarum suę doctrinę autorem, Iesum Christum: cum ait Paulus Apostolus Iesu Christi, quasi dicat, non afferō nouam doctrinam, aut humanum aliquod inuentum, sed eam, quam æternus filius Dei, in su & mandato æterni Patris, Patribus tradidit: quam ipsi Patres posteris suis, à filio Dei acceptam, commendarunt: quam postea Spiritus sanctus in populo Dei, per Prophetarum uocem propagauit: quam Iesus Christus filius Dei ipse adsumpta humana carne, ex sinu æterni Patris depromptam, ad nos attulit, & in terris sua uoce docuit: qui Doctor testimoniū patris de cœlo habet, eum esse audiendum, sicut Pater dicit, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est, hunc audite. Qui ascendens ad cœlos, & sedens ad dextram Dei, ad propagationem & conseruationem uerbi à se mundo patefacti & traditi, Spiritum sanctum in nos Apostolos effudit, & eundem Spiritum sanctum Ecclesię suę amplectēti hoc uerbum donauit, ut eam per hoc uerbum sanctificet, regat & gubernet, ac ipsi donet iustitiam & æternam uitam.

Quare nostra doctrina qui Apostoli Iesu Christi sumus, autorem habet filium Dei, qui

per Patres, Moſen & Prophetas antea locutus eſt, ita & hoc tempore per nos ſeruos, legatos & Apoſtolos ſuos loquitur, & uoluntatem Dei Patris orbi terrarum patefacit.

Sic cum Apoſtoli, tum Prophetæ ſemper in initio ſuarum concionum allegant Deum autorem ſui uerbi & miniſterij. Sic Eſaias orditur, Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt. Item, Hæc dicit Dominus, Verbum Domini quod factum eſt ad Ieremiam, &c. Et Moſes Deuter. 1. ait, Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos in Horeb, dicens, &c.

Nam cum Eccleſia mandatum habeat, ne uilius quàm Dei ſui uocem audiat, neceſſe eſt doceri, cõmoneſteri, & certos eſſe homines, hoc uerbum, quod eis traditur, eſſe Dei uocem, & mandato Dei hoc proponi. Ideo, ſicuti ſuprà oſtendi, Prophetæ & Apoſtoli, ingentibus editis miraculis, teſtati ſunt ſuam doctrinam non humanã, ſed cœleſtem et ipſius dei uocem eſſe.

Ceterum ſumme neceſſarium eſt, animos firmis rationibus ſemper eſſe confirmatos, hanc religionem & doctrinam, quæ Prophetarum & Apoſtolorum uoce & ſcriptis, Eccleſiæ tradita eſt, uere cœleſtem, & ipſius dei doctrinam eſſe, quæ ſe Deus humano generi patefecit, in

qua nobis certum sui cultum proposuit, & corporalia & æterna bona offert, ne mentes fluent & sint dubiæ, ac existiment humana inuenta esse, quæ in Ecclesia docentur. Sicuti hoc tempore quidam homines existimant, tantam auctoritatem tribuendam ijs, quæ Pontifices, Episcopi, aut concilia statuunt, quàm quæ scriptis Prophetarum et Apostolorum ex sinu æterni patris filius Dei suæ Ecclesiæ commendari uoluit.

Deinde ut constet & palàm sit, quod sit discrimen inter nostram & omnes alias religiones. Necessè enim est eam solam esse ueram Ecclesiam Dei, quæ illam doctrinam amplectitur et tuetur, quæ Deus ipse tradidit, & omnes alias religiones, quæ hanc doctrinam non amplectuntur, nec puram aut integram retinent, esse compositas, & hominum inuenta. Quare breuiter quasdam rationes ad cõfirmandos animos nostros proponemus, quæ ostendent, Prophetica & Apostolica scripta æterni dei uocem & mandatum esse.

¶ Prima ratio sumitur ab ipso genere doctrinæ. Multa enim in Prophetarum & Apostolorum scriptis patefacta sunt, quæ rationi humanæ prorsus sunt incognita, & perpetuo abscondita mansissent, imò quæ supra omnem
captum

captū humani ingenij sunt. Vnde fateri necesse est, hæc diuinitus per hæc scripta manifestata esse, ut est articulus de trinitate. Nam quam mens humana, ex creatione rerum, & multis alijs firmis rationibus conuicta, fateri cogatur esse Deum, tamen nullo modo uidere aut intelligere potest, unam æternam esse diuinam essentiam, & tamen tres distinctas personas: Patrem ab æterno gignentem ex sua natura: filium, imaginem suam: et spiritum sanctum à patre & filio procedentem, sicuti & in uerbo suo se diuinitas patefecit, & in baptismo Christi uisibili quoq; specie trinitas apparuit.

Deinde uidet quidem & sentit ratio humana, genus humanum infinitis calamitatibus, & ærumnis esse oppressum, sed causas tantorum malorū cernere nō potest, intelligit deum colendum esse, sed qui cultus sit acceptus & gratus deo, de eo certo statuere minime potest, uidet necesse esse hominem nō tantum ad hanc miseram, sed longè ad aliam præstantiorem uitam conditum esse: sed per quem, aut quomodo hæc æterna uita contingat, planè nescit, uidet et sentit naturæ corruptionem: sed unde illa orta sit, ignorat: neque etiam nouit quomodo ab ea liberari possit. Neque uerò etiam intelligere potest, Remitti etiam indignis ac gra-

his peccata, credentibus in Christum & ijs donari spiritum sanctum, & aeternae uitae hereditatem, propter solius filij Dei meritum, Fore item, ut mortui cum corporibus, quamquam consumptis et iterum in puluerem terrae uersis, resurgant. Haec atque alia plurima quae rationi ignota sunt, Prophetarum & Apostolorum scripta patefaciunt. Necesse igitur est, cum acies ingenij humani, has tantas res per sese uidere non possit, illam patefactionem, quae per Propheticam & Apostolicam Doctrinam fit, non esse humanam, sed diuinam.

¶ Secunda ratio sumitur ab effectu. Pauida corda, sensu peccati & cōspectu irae dei perterrefacta, ut maxime humanis rationibus, remedijs et praesidijs erigere et sanare studeas, tamē acquiescere ac pacari nō possunt. Socrates, Demosthenes, Cato, praediti magnis ingenijs & magna sapientia ac doctrina, existimant sese ex illis artibus, quibus ornati sunt, habere praesidium et remediū, contra omnes aerumnas. Sed tamē tandem fracti et uicti, ruunt in desperationem, afferūt sibi ipsis uiolentas manus. At pie mentes complectentes hoc uerbum, quod Deus per Prophetas et Apostolos suos Ecclesiae tradidit, quo promittit se agnoscentibus peccata sua, uelle illa cōdonare propter filiū suum, qui se mi-

se uictimam pro singulorum et totius mundi peccatis, sibi deo patri obtulerit, capiunt firmam consolationem, & accipiunt spiritum sanctum, qui hunc sensum iræ & iudicij diuini tollit, et præbet testimoniū spiritui nostro, quod simus filij et heredes Dei, et simul per hoc uerbum et donationem Spiritus sancti per uerbum creditum, noui concipiuntur & sentiuntur motus cordium, ut & acquiescant in accepta per fidem in Christum misericordia dei, et postea deo obedire, & fugere ac odisse peccata uelint, ac ita confirmantur, ut fiducia sui Liberatoris omnes terrores peccati, legis Satanæ et mortis uincant. Euangelium enim potentia Dei est, ad salutem omnium credentium.

Quare necesse est hanc doctrinam esse ipsius Dei uocem, cum per eam solam et nullam rem aliam in orbe terrarum, sensus iræ diuinæ tolleratur, & pax adstrictis conscientijs adferatur.

¶ Tertia ratio sumpta est à consensu et perpetuitate doctrine. Vna & perpetua doctrina ab initio mundi usque in hæc tempora, semper in Ecclesia Dei fuit, summus est in doctrina consensus Prophetarum & Apostolorum, una omnium uox, Deum nempe irasci peccatis, & eadem cum corporalibus tum æternis poenis punire. Ipsum autem amantes rursus complecti, & consurgentes ad misericordiam suam, gratis propter

filium suum, semen Abrahæ, recipi, benedicti, cōdonari eis peccata, &c. Nihil in hac doctrina discrepat. Necesse est ergo, ex uno fonte & autore Deo, hanc religionem et doctrinam mansisse. Nam in alijs omnibus Religionibus magna est uarietas & dissimilitudo. Hic uerò ut Ephe. 4. dicitur, Vnū corpus, et unus spiritus, una omnium spes uocationis, unus Dominus, una fides, unū baptisma, unus Deus et pater omnium, &c. Vna est αὐτονομία fidei & doctrinæ cœlestis, iuxta hoc, Fundamentum nemo aliud potest ponere, &c. Itē, Huic omnes Prophetæ testimoniū perhibent, remissionē peccatorū accipere per nomen eius, omnes qui credūt. Hac fide Patres, Patriarchæ, Prophetæ, & omnes pij ante aduentū Messie saluati sunt, qua fide credentes in iam exhibitum filium Dei, pro nobis mortuum et resuscitatum omnes saluamur.

¶ Quarta, ab euentu uaticiniorum et prædictionum. Habuerunt & Ethnici suos uates, Calchantē, Tiresiā, Aristandrū et alios. Varii et Apollinis fuerūt uaticinia, quibus interdum quoq; euetus respōdit. Nam ex præsentium rerū statu, colligit Satan futura, quæ postea prædicat. Sed illa ipsa Satanæ uaticinia sunt perplexa, incerta, ambigua: ut cum dicit, Magnum Cræse euerter imperiū, Ajo te Axacida Roma-

nos uincere posse. Sed Ecclesia dei certa uaticinia et infallibilia de rebus maximis, de uoluntate dei, de uenturo liberatore, de mutatione & ordine imperiorum, de extremo iudicio habet.

Prædixit Deus Abrahamæ, Scito, inquit, prænoscent quòd peregrinum futurum sit sementuum, in terra non sua, et subijcient eos seruituti, & adfligent eos quadringentis annis, ueruntamè gentem cui seruituri sunt, ego iudicabo, & post hæc egredientur cum magna substantia. Huic predictioni respondit euentus, eductus est populus Israel ex Aegypto, & occupauit terram Canaan promissam Abrahamæ.

De Christo prædicit iacob, ante ipsius aduentum annis mille septingentis, uenturū ubi regnum Iuda fuerit euersum, uenit eo tempore Christus. Esaias prophetat annis ante Christum septingentis, fore ut Messias ex uirgine & radice Isai nasceretur: natus est Christus ex Maria uirgine & radice Isai.

Micheas uaticinatur nasciturum in Bethlehem, natus est ibi Christus. Præterea quæ prophetæ omnes de passione, morte, resurrectione, glorificatione & regno eius prædixerunt, his omnibus respondit euentus. Vaticinantur fore ut populus in Assyrios et Babylonios abducatur: hæc ut prædicta sunt, euenerunt.

Daniel definit certū tempus mortis Christi, et de dissipatione populi, euerfione templi & urbis prædicit. Mortuus est eo tēpore Christus, et secuta postea est uastitas. Sed fuerit nimis prolixū cōmemorare omnia Prophetarū impleta uaticinia, quæ collata ad euentus, mirificè animos piorum confirmant, quæ testantur doctrinā per Prophetas traditam, diuinā esse, cum tam certæ fuerint ipsorum Prophetiæ.

¶ Quinta ratio sumitur ex miraculis. Nulla enim unquam doctrina tantis ac tot miraculis est cōfirmata atq; Prophetarū et Apostolorum, quibus testatur Deus, se esse defensorem huius populi, qui amplectitur doctrinam à Patribus et à Mose traditam, & eam suum mandatum et præceptū esse, non hominū commentum. Eduntur ordine decem plagæ, seu miracula, quarum partem etsi Magi, Satanæ ministri, imitentur, tamen tandem cōfunduntur. Postea proficiscentē ex Aegypto populū, præcedunt colūnæ nubis et ignis. Exiccatur mare & præbet transitū populo. Rex tyrannus hostis populi dei obruitur cum exercitu undis maris. Aquæ amaræ uertuntur in dulces, pascitur populus annis quadraginta pane cœlesti. Datur Lex in monte Sinai cum ingentibus miraculis: dantur coturnices, Terra deglutit Dathan & Abiron

Abiron, ausos sese Mosi doctori populi dei opponere. Sed quorsum attinet hoc loco omnia enumerare, quibus Mosi uocatio confirmatur.

Deinde Mosi succedit Iosua, cui ut tanquam Mosi credatur, adduntur quoque certa miracula, sicuti Deus inquit Iosua 3. Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel, ut sciant, quod sicuti cum Mose fui, ita et tecum sim. Primum igitur dicitur Iosua, Iordanis cecidit populo, et prebet siccum transitum. Deinde urbs Hiericho sola conclamatione populi et sonitu tubarum, sine humanis uiribus euertitur. Sol et Luna stant ad preces ducis Iosue, obediens Domino (ut textus ait) uoci hominis, et pugnante pro Israel. Tringinta reges et unus uincuntur et fugantur a Iosua. Dominus enim Deus pugnabat pro Israel. Deinde ordine et perpetua successione Ducibus et Prophetis populi Dei, adduntur cuique sua miracula, ut testatum faciat Deus ipsum doctrinam et uocationem esse diuinam. Elias suis precibus claudit et aperit coelum, suscitatur filium hospitem suum Sareptanum mortuum, ideo et mulier uidua uidens tantum miraculum, ait, Nunc in isto cognoui, quoniam uir dei es tu, et uerbum domini in ore tuo uerum est: quo ostenditur illa miracula ideo fieri, ut certi sint homines eam doctrinam, quam prophetae profitentur, esse celestem.

Pro-

Prophetis succedūt Christus ipse filius Dei
 & Apostoli, quorum doctrina miraculis om-
 nis generis, & tot signis passim in toto orbe
 confirmatur, ut ea contuentes gentes, obstupe-
 scant, et deos in terra delapsos arbitrentur. Cu-
 rantur uaria morborum genera, et quidem uer-
 bo tantum, nō additis ullis remedijs. Fugantur
 dæmones, excitantur mortui: datur credenti-
 bus ipsorum uerbo, Spiritus sanctus, qui in ip-
 sis uaria edit miracula, &c. Tot igitur ac tan-
 ta miracula nulla unquam religio habuit.

Nam quanquam etiam apud Gentes quædā
 accidisse, ut referunt Historici, credendum est,
 tamen apparet illa Satanae fuisse ludibria et il-
 lusiones. Imō ipsi dæmones edentes miracula
 presentibus Doctoribus Euangelij, obmute-
 scunt & fugantur. Et hoc ipso nostro tempo-
 re, posteaquā uera dei doctrina propagata est,
 idola et statuæ sanctorū, quæ putabātur uarijs
 morborū generibus mederi posse, si quis ad ea
 uota fecisset, & obtulisset donaria, prorsus om-
 nem uim suam amiserunt.

Ac mihi quidem inter tot ac tanta miracu-
 la, quæ uirtute huius cælestis doctrinae edita
 sunt, illud multo maximum esse uidetur, quod
 sicuti muri urbis Hiericho, solo clangore buc-
 cinarum et uociferatione exercitus populi dei
 corruerunt.

corruerunt, et eodem penè modo Madianitæ à Gedeone, sine ullis uiribus humanis uicti sunt, ita & cum totum penè terrarum orbem, idolorum cultus teneret, quæ nulla uis humana euertere & extirpare posset, tot nempe seculis à patribus & maioribus acceptum, is solo præconio & uoce apostolorum et aliorum sonantiùs doctrinam Euangelij, sicut Dagon cum arca Domini in eius templum illata esset, concidit. Nihil hic contra hunc sonum Euangelij ualuerunt Romana arma: nihil Græcorum sapientia et artes: nihil satanæ furor, qui etsi magnas strages in Christianos ederet, tamè quanto magis premebatur, tanto maiores uires sumebat hæc doctrina de filio dei, sparsa per orbem terrarum, & in dies idololatriæ cultus ruebant.

Ita & hoc tempore, in quibus locis Euangelij tuba insonuit, idola & statuæ cum idololatriæ cultibus & impijs superstitionibus, quibus omnia templa & loca impleta erant, mox ruerunt & labi cœperunt, et quod nulla ui humana, nullis armis euertere posse uidebatur, tantùm inualuerat impia superstitio, sola Euangelij uoce euersum, iam in multis locis et regionibus prostratùm iacet: sicuti prædixit per Esaiã cap. 11. Deus: Percutiet terrã uirga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et Paul. 2. Thess.

Theff. 2. Et tunc reuelabitur ille ^{reus} iniquus, quem Dominus spiritu oris sui interficiet, et destruet illustratione aduentus sui, cuius est aduentus secundum operationem Satanae, in omni uirtute et signis et prodigijs mendacibus, in omni seductione iniquitatis, in ijs qui percunt, eo quod charitatem ueritatis non susceperunt, ut salui fierent.

Tot itaque seculis à Patribus receptos et confirmatos impios cultus euerti, non uiribus, non armis ullis, sed sola propagatione huius doctrinae, quam Ecclesia Dei profitetur, satis ostendit, eam non esse humanum inuentum, sed Dei uocem et mandatum, sicuti sonat prima promissio à Deo data, ipsum semen cõteret caput serpentis. Et Ioannes, In hoc apparuit filius Dei, ut destruat opera diaboli. Destruit autem et cõterit caput diaboli in hac uita, non fulmine, non armis ullis, sed passione, morte et resurrectione sua, et ea uoce quae eius beneficia in orbe terrarum sonat, in ijs qui eam fide acceptant et apprehendunt.

¶ Sexta, à cõseruatione doctrinae et odio Satanae erga hanc religionem. Quicquid ex deo est, acerbissime odit Satan hostis Dei. Nullam unquam religionem à principio orbis terrarum tanto furore est persecutus atque hanc. Necessè est igitur hanc à Deo ortam, cum ita aduersus eam

eam grassetur. Nam si ex satana esset, non eam sic odisset, non tam hostiliter oppugnaret, iuxta illud Christi Matth. 12. Si satanas satanam eijcit, aduersus se diuisus est. Et quanquam ita aduersus hanc doctrinam grassetur, tamen uirtute & presidio filij Dei reprimentis Satanae furorem, mansit salua, & conseruatur corpus Ecclesiae, ut maxime serpens calcaneum mordeat, hoc est, quaedam membra Ecclesiae atterat, occidat: sicuti praecipuos Doctores huius uerbi interfecit Satan, Abel, Esaiam, Hieremiam, Zachariam, Ioannem Baptistam, Christum filium Dei, Apostolos & multos sanctos Episcopos, Polycarpum, Ignatiū, etc. Scriptum enim est: Et portae inferorum non praeualebunt aduersus eam. Confirmat hic Satanae furor, & hoc tempore nostros animos, hanc doctrinam quam nos profitemur, uere ipsius Dei uocem esse.

¶ Septima, In Ecclesia certa & continua series ab Adam in haec usque tempora Doctorum est, per quos haec doctrina est propagata, sicuti infra ostendemus. Talem Doctorum seriem continuam nulla unquam religio habuit.

¶ Octaua, Sanguis tot Martyrum ab Abel in haec tempora usque effusus, testatur diuinam esse doctrinam, in cuius confessione, tam forti animo occubuerunt, ut testarentur se doctrinam

34 DE ORIG. ET AVTO.

à Deo acceptam non uelle prodere, sed suo effuso sanguine posteris testatum facere, Prophetica et apostolica scripta ipsius dei uocem esse.

¶ Nona ratio est, multi diuinitus horribiliter puniti sunt, qui uel hostes huius doctrine fuerunt, uel eam prauis opinionibus corruperunt, uel blasphemiam aduersus eam fuerunt. Exempla sunt Hieroboam, Achab, Ioram, Sennacherib, Herodes, Nero, et ordine multi alij. Cherinthus in balneo oppressus est, Arius cacado obiit. Temporibus Anastasii imperatoris, Olympius quidam nomine Arianus, apud Carthaginensem episcopus, cum blasphemica uerba multa contra sanctam Trinitatem in balneis dixisset, tribus fulminibus ictus concidit, et eius cadauer exustum repertum est. Et hoc nostro tempore quidam hostium euangelij, cum in ipso suggestu contumeliosa et blasphemica uerba aduersus euangelium Christi dixissent, repentinis morbis oppressi, mox extincti sunt.

Tales atque alias plures rationes prodest omnino considerare, et semper habere in conspectu, ne ex contemptu uerbi dei, ruamus in Epicureas opiniones, aut queramus extra uerbum Dei reuelationes et illuminationes, quas hoc tempore phanatici quidam homines iactant: cum certum sit, Spiritum sanctum non dari nisi credentibus huic uerbo, ut Gal. 3. et 4. Omnes filij Dei estis, eo quod

quod credidistis Christo Iesu, &c. Quoniam autem estis filij, emisit Deus spiritum filij sui in corda nostra, clamantem, Abba pater. Et Act. 10. Adhuc loquente Petro uerba hæc, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant uerbum.

Et hoc ipsum euidentis signum est, hoc uerbum ipsius ueri Dei mandatū esse, cum per illud credentibus detur spiritus sanctus, quo regenerantur homines & nouos motus concipiunt, sicuti supra in secunda ratione ostendimus.

Sciamus igitur uerbum esse audiendum, & cum hoc, quod uoce et scripto Prophetarum et Apostolorum nobis diuinitus traditum est, audimus, reuerenter et gratis animis tanquam mandatum et uocem Dei, de cælo sonantem accipimus, & iuxta illius præceptum & præscriptum uitam instituamus & regamus.

Testimonia scripturæ.

Ceterum præter illas rationes, quæ testantur Prophetarum et Apostolorum scripta Dei esse uerbum, multa extant quoque testimonia scripturæ. Exod. 4. Ego ero in ore tuo, & in ore illius, ait dominus ad Moysen: quasi dicat, Tu & Aaron frater tuus eritis meum os, ego loquar per uos. Hierem. 1. Ecce dedi uerba mea in ore tuo, &c. Qui igitur Moysen aut Hieremiam docentes audit, non hominem, sed Deum per

hominem loquentem audit, sicuti & Christus dicit, Qui uos audit, me audit. Marc. 13. Cum duxerint uos tradētes, nolite prægogitare, quid loquamini aut meditemini, sed quod datum uobis fuerit in illa hora, id loquimini. Non enim uos estis loquētes, sed Spiritus sanctus. Et Luc. 21. Ego dabo uobis os & sapientiam. 2. Pet. 1. Omnis prophetia scripturæ, propria interpretatione nō fit. Non enim uolūtate humana, allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati loquuti sunt Dei homines. 1. Thess. 2. Quapropter & nos gratias agimus Deo inder sinenter, quōd cum acciperetis sermonem à nobis, quo Deum disceratis, accepistis non sermonem hominū, sed sicut erat uere, sermonē Dei, qui & agit in uobis credentibus. Et Christus Iohan. 12. Qui spernit me, et nō accipit uerba mea, habet qui iudicet eum, sermo quem locutus sum, ille iudicabit eū in nouissimo die. Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatū dedit, quid dicam & quid loquar, & scio quia mandatū eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor. Hæc sentētia Christi, tria præcipue complectitur, Primū docet graues pœnas manere contemptores uerbi. Dein de ostendit, quis sit fons & autor eius doctrinæ

na, quam ipse filius Dei Ecclesie proponit, Pater nempe coelestis, & se Filium non aliud docere, quam quod ex sinu æterni Patris accerperit, sicuti & testimonium Dei patris de caelo sonat, Hic est Filius meus dilectus, &c. hunc audite. Quasi dicat, Huic Filio meo dedi mandatum quid meo nomine uobis dicat & loquatur. Hunc ergo uolo audiri, huic uolo credi asferenti ad uos mandatū meum. Est autem hoc mandatum Patris, sicuti Iohan. 10. ait, Ut Filius pastor ponat animā suam pro ouibus suis, & ut oues in ipsum credentes, non pereant, sed habeant uitam æternā. Postremo docet etiam, quæ sit uis uerbi, Scio, inquit, quia mandatum eius uita æterna est. Sicuti & Paulus Rom. 1. ait, Non erubescō Euangelium Christi, Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti. Hic filius Dei ab initio semper adsuit Ecclesie, & per Prophetarum ac Apostolorum uocem & scripta, hoc mandatum Patris suo populo proposuit. Quia una est ab exordio mundi doctrina in Ecclesia, una omnium Prophetarum & Apostolorum uox, arguens peccata, & docens nos condonationem peccatorum & reconciliationem propter Filiū Dei habere. Sicut inquit Christus Iohan. 5. Scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam habere. Et illæ

sunt quæ testimonium perhibent de me, & non uultis uenire ad me, ut uitam habeatis. Et Petrus Acto. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum recipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

Cum itaq; certum sit Prophetarum et Apostolorum doctrinã Dei uocem et mandatum esse. Primũ necesse est, omnes homines ad hoc obligari, ut huic cœlesti uoci obtemperent, neq; licere ulli hominum, quod à deo præceptum est, mutare, uel addere, uel tollere. Deinde nõ posse alibi certius cognosci Deum, & eius erga nos uoluntatem, quam in hoc uerbo quo se & suã uoluntatem patefecit. Tertio, Non licere alios cultus Dei fingere, quàm quos ipse deus in hoc uerbo tradidit, quibus coli uelit, et omnes alios cultus esse inanes, sicuti inquit Christus, Frustra me colunt mandatis hominum &c. Quarto, nullam aliam uocem aut doctrinam in Ecclesia esse audiendam quàm ipsius dei, iuxta illud, Si quis aliud Euangelisauerit, etiamsi angelus è cœlo sit, anathema esto. Postremo nullam interpretationem scripturæ recipiendam esse, quæ cum scriptis Apostolorum & Prophetarum non consentiat, quæ non sit Analoga fidel. Sicuti enim autor, ita & interpret suæ doctrinæ solus est Spiritus sanctus. Non ualeat con-

contra hoc uerbum ullius hominis autoritas, sanctitas aut dignitas. Cedant hic patres, pontifices, episcopi, cōcilia, principes, reges, cæsares, imò angeli ipsi, Quia mandatum & uerbum Dei præferendum est omnibus creaturis.

Magna igitur insania, imò summa impietas quorundã est, qui cœlesti doct̃inae, cuius autor filius Dei & spiritus sanctus est, patrum scripta, Pontificum & cōciliorum decreta, uel æquant uel præferunt. Nam Prophetarum & Apostolorum uocatio immediate à Deo ipso est, et ut supra ex Petro ostensum est, ipsorū doctrina non est humana uolūtate allata, sed spiritu sancto impulsu, locuti sunt Dei homines.

Quare certi sumus, hos non posse errare. Episcoporum uerò uocatio mediata est per homines, illi non sint magistri aut autores scripturæ seu articulorum fidei, sed sint & maneant Prophetarum & Apostolorum discipuli, & accipiant doctrinam per Prophetas & Apostolos traditam, ac illam proponant Ecclesiæ, illam explicare & illustrare studeant.

Ac si quæ sententiæ pugnare aut scripta obscuriora esse uidebuntur, nõ adserant aut ipsi ex suo ingenio excogitēt interpretationes, sed conferāt sententiās scripturæ, quæ collatæ, ipsæ lucem & certam sententiā scripto adserent.

Sic Patrum & Episcoporum enarrationibus utimur, non quòd ipsi eas inuenerint, sed quòd collatis sententijs, lucem scripturæ attulerint: ubi autem Prophetiæ seu interpretationes non sunt κατὰ τὴν ἀναλογία τῆς πίστεως, ut inquit Paulus, & ab harmonia scripturæ dissonant, ibi reiicienda est interpretatio, et retinenda ueritas per Prophetas & Apostolos tradita. Sic enim et Augustinus ad Hieronymum Epistola 79. scribit: Ego fateor charitati tuæ, solis eis scripturarum libris, qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremq; deferre, ut nullum eorum autorem scribèdo aliquid erasse firmissimè credam. Ac si aliquid in eis offendero literis, quod uideatur contrarium ueritati, nihil aliud, quàm uel mendosum esse codicem, uel interpretem non adsecutum esse, quod dictum est, uel me minimè intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaq; præpolleant, non ideo uerè putem, quia ipsi ita senserūt, sed quia mihi uel per illos autores canonicos, uel probabili ratione, quod à uero non abhorreat, persuadere potuerunt. Nec te mi frater, sentire aliquid aliter existimo, prorsus inquam nõ te arbitror sic legi tuos libros uelle, tanquam Prophetarū uel Apostolorum, de quorū scriptis, quod om
ni

nī errore careant, dubitare nefandum est. Et ad Paulinam Epistola 112. Nolo auctoritatem meam sequaris, ut ideo putes tibi aliquid necesse esse credere, quoniā à me dicitur, sed ut scripturis canonicis credas, &c. Et Hieronymus, Quicumque aliter scripturam intelligit, quàm sensus spiritus sancti efflagitat, à quo scripta est, hæreticus appellari potest.

¶ Hæc de origine & auctoritate uerbi Dei ad erudiendos & cōfirmandos animos nostros dicenda duxi. Atq; utinam magnitudinem & excellentem dignitatē ministerij perpetuò considerarent, & in conspectu haberent homines, Quid enim in hac uita dulcius, quid præstantius & magnificentius homini contingere potest, quàm in Ministerio, in scriptis Prophetarum & Apostolorum, in Sacramentis habere Deum ipsum rerum omnium Dominum & conditorem præsentem, & uerè Emanuelem, nobiscum colloquentem, concionantem, docentem, gubernantem & defendentem nos,

Felices existimamus Adam, Abrahamā, Isaac, Iacob, Mosen, Dauidem, Prophetas & alios, quibus Deus ipse apparuit, quibus sua uoce locutus est. At illis per longa temporū sæpe interualla locutus est, nobiscū quoties uocem seu scripta Prophetarū et Apostolorum audimus

seu legimus, quotidie loquitur, adest presentē nobis in ministerio uerbi, et in Sacramentis, ut nos ter quaterq̄, qui tempore noui Testamēti & reuelatæ gratiæ uiuimus, simus feliciores ijs, qui sub nube, sub umbra, sub uelo Mosis uixerunt, sicuti inquit Christus Matth. 13. Amen dico uobis, multi prophete et iusti cupierūt uidere quæ uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis, et non audierūt. Item Ioan. 8. Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum, et uidit et gauisus est. Dies autē Christi, est dies reuelati Euangelij, durās à die Pentecostes, quo Spiritus sanctus effusus est in Apostolos, in diem extremū secundi aduentus Christi. Hic dies quo Spiritus sanctus datus est Apostolis et ecclesiæ dei, attulit nobis abundātes diuitias gratiæ & gloriæ dei, ut simus templū dei, ut simus filij et hæredes dei ac cohæredes Christi, ut deum semper presentē habeamus, sicuti promittit nobis Christus, Ero uobiscum usque ad consumationem seculi. adest autem in uerbo & sacramētis. Et, qui uos audit me audit. Item Ioan. 14. Si quis diligit me, sermonē meum seruabit, & pater meus diliget eum, et ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Imò tanta est ministerij uerbi dignitas & excellētia, ut qui huic uerbo Prophetarum et
Apostolo

Apostolorum credunt, unum fiant cum Christo & Deo patre, et efficiantur (ut Petrus ait) diuinae consortes naturæ. Sic enim 2. Petri 1. scribitur, Qui uocauit nos propria gloria & uirtute, per quæ maxima et gloriosa nobis promissa donauit, ut per hoc efficiamur diuinae cōsortes naturæ. Et Christus Ioan. 17. inquit, Non pro eis rogo tantū, sed & pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipse in nobis unum sint. Quo quid de uerbō ministerio potest dici maius & excellentius?

Vt autē doctrina Ecclesiæ Dei diuinitus est tradita, neq; ab hominibus inuēta aut excogitata, ita quoq; uox cœlestis doctrinæ cum ipsa Ecclesia diuinitus et prorsus mirabiliter omnib⁹ etatibus seruata est et semper conseruabitur.

Quantum enim Christus ascendens in altum & sedens ad dextram dei patris, uideatur deseruisse Ecclesiam sponsam suam & eam exposuisse furoribus diaboli & mundi, sicuti apparet Ecclesiam duriter quassari, et nō secus ac nauim in tēpestatibus à procellis iactari, tamē quia mittit spiritū sanctum, quia dat apostolos, Prophetas, & singulis etatib⁹ excitat sanctos & pios Doctores per quos uera doctrina de Deo rursus accenditur, & latè propagatur,

44 DE ORIG. ET AVTO,

Et multi ad iustitiam et æternam uitam uocantur, et illorū ministerio adest Christus quo per spiritum sanctū, uerbum et sacramēta, plurimi renouantur et regenerantur ad iustitiā et uitam, et quia mirabiliter tales Doctores et cœtus piorum, contra diaboli et impiorum tyrannidem, defendunt ac seruantur, ideo constat ac certum est, Ecclesiam nō esse à Christo desertam, sed perpetuò eum, tanquam caput ad se suo corpori, pro eo excubare, id gubernare et defendere, sicuti sonant per ipsum datæ promissiones, Non relinquam uos orphanos, Ero uobiscū usq; ad consummationē seculi. Et Esa. 31. Posui uerba mea in ore tuo, et umbra manus meæ protegā te, ut plantes cœlos. et cap. 59. Hoc fœdus meum cum eis dicit Dominus, Spiritus meus qui est in te, et uerba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, dicit Dominus, à modo et usq; in sempiternum.

Certum quoq; est, Ecclesiam habere suum caput, suum ordinem et gloriam suam.

Regna et imperia politica, habent sua capita, Reges et Cæsares, quorum arbitrio et uoluntate imperia gubernantur, et quibus subditi præstant obedientiam.

¶ Ordo regni politici est, ut sub Rege sint prin-

Principes, quisq; suo statu et ordine, et ut cuique certa in regni administratione, commissa sint officia, ut alius sit præfectus prætorij seu equitum: alius præfectus (ut nunc uocant) Cameræ, alius Cancellariæ, audiendis & dijudicandis controuersis & negocijs imperij, &c. Deinde sunt Comites, Barones, Equites, Ciues, Agricolæ, &c.

¶ Gloria imperij politici est, quòd uiri præstantes prudentia, eruditione et uirtute, sedent ad gubernacula rerum, quòd ex certis legibus dicuntur sententiæ: quòd magni sunt reditus, ingentes opes, potentia: quòd parata sunt arma, exercitus: quòd oppida omnium rerum copia sunt instructa, magnis præsijs & munitiõibus firmata, &c.

Hanc imaginem regni Politici, prudẽtes uiri intuentes, cogitant iuxta huius formã et normam, ecclesiæ gubernationem quoq; cõstituent. Vt igitur in regno Politico inter Principes, Rex aut Imperator summum caput est, cuius summa est administratio & à quo in rebus dubijs & incertis sententiã, atq; ipsarũ legum interpretatio petitur, & ad quem summæ referuntur causæ. Ita et in Ecclesiastica gubernatione inter Pontifices & Episcopos unum summum esse uolunt, penes quem suprema sit auctoritas

toritas in dicendo iure, in regendo populo, in cōdendis traditionibus, et (ut nunc uocant) Canonibus, & penes quem sit potestas interpretandæ scripturæ, et dirimendi cōtrouersias ecclesiasticas: atq; hoc ecclesiæ caput, uolunt esse iure diuino & humano Pontificem Romanū.

¶ Ordo huius ecclesiasticæ gubernationis est, ut sub summo Pontifice sint Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Suffraganei, Præpositi, Decani, Scholastici, Canonici, Vicarij, Presbyteri, Archidiaconi, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti, Exorcistæ, Lectores, Hostiarij, Psalmistæ, Clerici. Deinde in Monachatu ordo est, ut sint Abbates, Prouinciales, Priores, Monachi, & nescio quæ talium suorum examina.

¶ Gloria huius ecclesiastici regiminis est, quòd hæc gubernatio certis legibus, decretis, decretalibus, statutis et canonibus est cōstitutæ. Quòd sua iudicia & consistoria, excōmunicationem & uarias pœnas habet, quib^o inobedientes coercent. Item, quòd religione iurisiurandi obnoxios habet imperatores, reges & principes, qui hunc Ecclesiæ statū, ui & armis tueri coguntur. Præterea quòd et ipsi regna & principatus obtinent, quòd opibus, uiribus, & potentia præstant. Item quòd uarios cultus, Mis-

sas, inuocationes sanctorū, peregrinationes, indulgentias, & talia alia multa habent, quibus mētes superstitiosæ multitudinis irretitas et sibi obnoxias tenent. Hunc statum, cum uiribus et potētia præstet, et maximā partem regū et principū ac multitudinis coniunctā habeat, prudentes uiri iudicant esse ueram Ecclesiam, itaq; sese ei adiungunt. At Paulus ad Ephes. negat hunc statum, seu hunc cœtum, esse Ecclesiam dei: quanquam specie sanctitatis, uiribus, potentia & autoritate polentem, ac regum & principum armis & præsijs munitum.

Proponit enim nobis longē aliam Ecclesiæ imaginem spectandam, quam qualem humana sapientia sibi somniat ac fingit: nempe talē cœtum, statū seu corpus, qui cœtus uoce Prophetarum, Apostolorū, Euangelistarū, Pastorum et Doctorū collectus, & ad æternā uitam uocatus sit, qui ut uiui lapides sint superstructi super fundamentū Apostolorum ac Prophetarū, in summo angulari lapide, ipso Iesu Christo, qui uocē capitis et pastoris sui audiunt, & doctrinæ puritatem ac uerum usum Sacramentorum retinēt, sicuti inquit Christus, Oues meæ uocem meā audiūt. Et Ioan. 8. Si uos manseritis in sermone meo, uerē discipuli mei eritis, & cognoscetis ueritatē, & ueritas liberabit uos.

Quare

Quare qui fundamentum aliud quàm quod positum est, ponunt, aut positū euertunt, quiq; extra sermonem Christi uagantur, aut contra-ria ei sermone docent, aut uocem Christi seu sacramentorum usum, sophistica, ad stabiliendam potentiam suam corrumpunt, non sunt uera ecclesia, non sunt discipuli Christi, non sunt conciuues Sanctorum, & domestici, sed peregrini, hospites, imò hostes Dei, iuxta illud, Qui non est mecum, contra me est.

Missas autem, inuocationes sanctorum, prohibitionē calicis cœnæ Domini, item coniugij Sacerdotum, ciborum, & talia alia multa pug-nare cum uoce Christi, cum fundamento Prop-phetarum & Apostolorum manifestum est.

Hunc autem cœtum, qui est corpus Christi, ostendit ibidem Paulus habere quoq; suum ca-put, ordinem & gloriam.

Caput autem Ecclesiæ ueræ adfirmat esse Christum sedentē ad dextram Dei Patris, interpellantē pro nobis, exaudientē uota et preces nostras, defendentē nos, donantē uobis Spi-ritum sanctū, conseruantē corpus suum & Ec-clesiæ ministeriū, missis Apostolis, Prophetis, & subinde alijs excitatis doctoribus Ecclesiæ, per quos doctrinæ cœlestis lux & puritas latē spargatur & retineatur, ac corpus Christi edi-
ficetur

ficetur & incrementum capiat. Sicuti, inquit, crescimus in illum per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totū corpus cōpactum, &c.

Huius Capitis maior debet esse autoritas quā totius Romanæ urbis aut etiam terrarū orbis, iuxta decretum cœlestis Patris, editum de cœlo, Hunc audite.

Si quid igitur uel concilia statuerint, uel Patres scripserint, aut etiam Angelus de cœlo docuerit, quod uoci Christi, Prophetarū aut Apostolorum sit contrarium, anathema sit.

Veri igitur cultus Dei, scripturæ interpretatio, & omnia quæ ad iustitiam & æternam uitam necessaria sunt, petantur, nō ab humana autoritate, quāta quāta illa sit, sed ex doctrina capituli Ecclesiæ, domini nostri Iesu Christi, & ex eorum scriptis, quos sedēs ad dextrā patris dedit Apostolos, Prophetas, Euangelistas, &c.

¶ Ordo autē Ecclesiæ est, quod caput Christus, dedit seu posuit in ecclesia, primū Apostolos, deinde Prophetas, tertio Doctores, deinde potestates, deinde dona sanationū, subsidia, gubernationes, genera linguarū. Atq; hic quidē ordo pulchererrimus à deo ipso in ecclesia, nō ad hoc est institut⁹, ut regna et imperia teneat: hoc enim caput Ecclesiæ, Christus, manifestis uerbis prohibet, cum ait, Reges gentium domi

nantur: uos autem non sic, sed ut sint ministri Christi et in Ecclesia dispensatores mysteriorum Dei, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi.

Quam autem ab hoc ordine Romana, non Apostolica, sed apostatica sedes, longè recesserit, & quam multa contraria suæ uocationi sciât, manifestum est. Apostolica enim sedes est, quæ doctrinam & cultus per Apostolos traditos conseruat & retinet.

¶ Postremò gloria ueræ Ecclesiæ Dei, non sunt opes, non regum et principum præsidia et arma, non amplæ dignitates, non potentia, nò regij census & redditus, non ingentes exercitus: sed quòd Ecclesia agnoscit peccata, lapsus & infirmitates suas, & eas deplorat, & quòd credit iuxta editas promissiones per filium Dei, sponsum suum, se recòciliatam Deo, qui semet ipsum exposuerit pro ipsa, ut eam sanctificaret, mundatam lauacro aquæ per uerbum, etc.

Præterea gloria Ecclesiæ hæc est, quòd per Christum sint deleta peccata, destructa tyrannis diaboli, abolita mors, & quòd ipsa de his per hunc dominum & sponsum suum uictoriã habet, & quanquam in hac uita sit subiecta uarijs miserijs & ærumnis, tamen istis malis non frangitur, neq; ea dedecus aut ignominiam ducit

tit, sed de his gloriatur, sicut Rom. 5. dicitur, *Stamus in gratia & gloriamur sub spe gloriæ Dei: nec id solum, uerum etiam gloriamur super afflictionibus, &c.*

Præterea quod gloriam in hac uita habet testimonium cōscientiæ, sicuti 2. Cor. 1. dicitur, *Quod propter filium dei, scit sibi gratis remitti peccatum, donari spiritum sanctum, & se ornandam æterna uita & gloria. De quâ gloria regni Christi David Psal. 145. canit, Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquētur, Ut notam faciant filijs hominum potentiam tuam & gloriam magnificentiæ regni tui.*

Consideretur igitur quanta sit dignitas ministerij uerbi, ab eius autore & conseruatore. Cum enim tantæ superiorū sint ruinae & confusiones, tanta tyrannis diaboli, seuiantis & grassantis contra pios, & excitantis uarias sectas & hereses, & horribilis sit apud reges & principes, & maximam multitudinem hominum, contemptus, imò odium ueræ & cœlestis doctrinæ, & magna quoq; discentium sacras literas negligentia, sæpe anguntur piorū animi, ut cogitent quæ sit futura Ecclesia Dei, & ubi mansura, & quomodo in tantis malis doctrinæ lux et puritas seruari possit, quam sathan omnibus uiribus delere conatur.

Erigenda igitur mens est hac cōsolatione, ut sciamus Ministerium uerbi à deo ipso initio et institutum esse, & perpetuo conseruari. Et si enim à condito mundo usque ad hæc tempora, horribili furore diabolus contra Ecclesiam & pios Doctores sit grassatus, ut testantur ab ipso interfecti Abel, oppressio & persecutio populi Israelitici in Aegypto, Sacerdotes à Saule, item Esaias, Hieremias occisi, abductio & captiuitas populi, itē Baptista, Christus & Apostoli interfecti, & multa milia martyrum, tamen in hunc diem seruata est Ecclesia, & sub inle omnibus ætatibus in aliorum tanquam stationem, alij doctores ad instaurandam & conseruandā doctrinæ lucē diuinitus excitati sunt.

Catalogus Doctorum Ecclesiæ.

Prodest autem ad confirmandam fidem plurimum, sæpe considerare seriem doctorum in Ecclesia dei, inde ab initio re rum, usque ad hæc tempora. Neque enim ulla religio, ut supra dictum est, ab exordio mundi, ita continuatū ordinem doctorum habet atque Dei Ecclesia, ubi est cernere, quàm mox in aliorum locum certo ordine & continuata serie alij sint subrogati.

Ecclesia Primi millenarij.

¶ Primus Concionator in Para. iso, est ipse se

se Filius dei, qui ut resurgens ex mortuis, mandat Apostolis, ut pœnitentiam & remissionem peccatorum prædicent in ipsius nomine, ita et in Paradiso ipse, ut summus et æternus Sacerdos & Pontifex, ministerium Verbi instituens, primum per uocem legis reuelantem & arguentem peccatum, Adam & Euam uocat ad pœnitentiam. Deinde edens promissionem de Semine contrituro caput serpentis, concionatur de Euangelio, quæ est uox annuncians gratis propter Filium dei, remitti peccata, donari iusticiam, Spiritum sanctum, & uitam æternam.

Ac sciendum est, Filium dei ac Spiritum sanctum semper adfuisse Ecclesie dei, in ea docenda, regenda, & defendenda, sicuti clara hac de re extant testimonia, & res ipsa docet contra tantos furores diaboli, & tyrannorum & impiorum hominum, neque Ecclesiam, neque eius doctrinam tot seculis durare potuisse, nisi hos custodes & defensores habuisset.

Sic Gen. 48. Iacob de Filio dei, ipsius & Ecclesie eius temporis custode, ait: Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris isrlis. Et Esai. 63. Angelus, qui coram eo est, saluauit eos. Item: Vbi est qui posuit in medio eius Spiritum sanctum suum. Et Esa. 59. Hoc fœdus meum cum eis dicit dominus: Spiritus meus qui est in te

Et uerba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, &c.

Et ideo ueteres dixerunt, filium Dei Verbum dici, quòd cum Patribus locutus sit. Sic Tertulianus in lib. contra Iudæos cap. 1. scribit, Dixit autem Iesus ad Cain, Vbi est Abel frater tuus? Et Irenæus aduersus hæreses cap. 14. Ab initio assistens filius suo plasmati, reuelat omnibus Patrem, quibus uult, & quando uult, & quemadmodum uult pater, &c.

Primi Patres.

¶ Sic primus concionator & Doctor Ecclesie est ipse Filius Dei cum Spiritu sancto.

Primi mille-
narij Episco-
pus Adam cū
episcopis
filijs & nepo-
tibus.

Deinde ab ipso Filio Dei, per editam promissionem de semine mulieris, ordinatur Episcopus & Doctor ipse Adam, qui posteritatem suam, quo tempore uixit (uixit autē 930. annis) de omnibus articulis doctrine cœlestis docuit.

Hic enim perfectè docere potuit quæ fuerit imago Dei, ad quam initio homo conditus fuit, quæ ipsius ante lapsum fuerit præstantia & dignitas, quid & quàm horribilis res esset peccatum, & quanta ira Dei aduersus peccatum: quanta etiam bonitas et misericordia dei, qui per filiū genus humanū ex morte, in quam sua culpa demersum sit, uellet redimere. Docuit

ruit igitur, ut suo exemplo moniti, cauerent peccata, & fide amplecterentur editam promissionem de semine mulieris, per quod genus humanum per se perditum, rursus ad uitam et iustitiam eternam esset restaurandum.

Ab hoc doctore, tanquam ex fonte, omnes artes bonæ, & omnis sapientia humana profuxit. Hic primus motus cœlestium corporū, herbarum, plantarum, animantiū & omnium creaturarum naturas, rationem ecclesiasticæ, politicæ & œconomicæ gubernationis primum docuit: ex cuius schola, quicquid est bonarum artium & disciplinarum ac cognitionis rerum & sapientiæ, in totum genus humanum, per Patres postea est propagatum.

Huius in regenda Ecclesia sui temporis fuerunt ^{ὄντος} filius Abel, quo ab impio fratre interfecto, in eius locum & ministerium surrogatur Seth, de quo inquit scriptura, Tunc ceptum est nomen Domini inuocari, ostendens per Cainicam ecclesiam, ueram doctrinam & ueros cultus Dei esse obscuratos, & huius ministerio, doctrinæ lucē apud multos esse restitutam, & rursus accensam. Hic natus est anno Adæ & Eue, 130. cum quo pater Adam uixit annos 800. Sed uero uixit 912.

Enos, qui nascitur ex Seth anno ætatis ip-

58 DE ORIG. ET AVTO,

sius 105, à mundo condito 235, uixit 905 annis, cum hoc filio uixit pater Adam 695.

Cainam, qui anno 90 Enos nascitur à mundo condito anno 325. uixit autem 910. annis, & cum eo pater Adam 605.

Malalabel, qui nascitur 70. anno Kenan, anno mundi 395, uixit annos 895, & cum eo pater Adam 535. annis.

Iared, qui nascitur anno Malalabel 65. à mundo condito anno 460. uixit autem 962. annis, & cum eo pater Adam 470. annis.

Henoch, qui anno Iared 162. nascitur, anno à mundi condito 622. Vixit autem annis 365, et à deo ex hac misera ad æternam uitam uiuus translatus est: quo facto ostendere uoluit deus, pijs aliã uitam expectandã, in quam sint transferendi. Hunc autem fuisse præcipuũ inter hos patres Ecclesiæ doctorem, et promissionem de semine mulieris magno studio latè propagasse, et contra impiam Cainicæ ecclesiæ doctrinam et idololatricos cultus, magna sustinuisse certamina, testatur scriptura: cum eum præ cæteris Patribus singulari et insigni præconio ornat. Ambulauit (inquit) cum Deo, et non apparuit.

Ostendit quoque Epistola Iudæ, quã acriter studio sui seculi homines ad pœnitentiã sit cohortatus, et peccata impiorum reprehenderit,

cum

cum ait, eum de futuro iudicio & aeternis pœnis impiorum diligenter esse concionatum. Sic enim ibi scriptum est: Prophetavit de his septimus ab Adam Henoch, dicens, Ecce ueniet dominus in sanctis milibus suis, facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt contra Deum peccatores impij. Cum hoc uixit Adam annis 308.

Mathusalè natus 65. anno Henoch patris sui à mundo condito anno 687. Vixit autem annis 969, quot annis nullus hominū à condito orbe, & mortuus est ipso anno diluuij. Cum hoc uixit Adam 243. annis.

Lamech natus anno Mathusalè 185, à mundo condito 874. Vixit annis 777, cum quo Adam uixit annis 55.

Hi nouem uiri summi, fuerunt *ovvryei* & cooperarij patri suo Adæ, in propaganda & retinenda doctrina de promisso semine mulieris, et in tradendis ueris cultibus dei, Ita Adam cum his nouem Synergis suis 930. annis Ecclesie Dei præfuit.

Secundi millenarij Ecclesia.

¶ Noha natus anno patris sui Lamech 182. anno à mundo condito 1056. Vixit an-

Secundi mil-
lenarij episco-
pus fuit No-
ha cum filio
Sem sacerdo-
te Dei altissi-
mi,

nos 950, ita ut Adam in primo millenario, sic hic in secundo millenario Ecclesie Dei episcopus usque ad Abrahamum fuit, cum quo Nohe uixit annis 58.

Est igitur & hic inter precipuos doctores & Episcopos Ecclesie Dei numerandus, qui quantum contemptum & persecutionem, propter Dei doctrinam, in mundo corruptissimo, cum impios propter pœnam diluuij imminentem, ad pœnitentiam per centum & uiginti annos continuos inuitaret, sustinuerit, facile est cogitare. Quis autem explicare potest, quantos hic tantus uir dolores sustinuerit, cum totum genus humanum, aquis diluuij deleri, & se solum cum paucis seruari, ac post tantam pœnam, homines omnium malorum oblitos, rursus in impietatem & omnia scelera precipites ferri uideret? Vixit enim post diluuium annos 350. ita ut adpareat hos Patres maiores martyres fuisse, & atrociores cruciatus sustinuisse, quàm qui gladio percussi aut igni combusti sunt.

Sem natus anno patris Nohe 502. à mundo condito 1558. uixit annis 600. et ultra Abrahamum annos 35. cum Isaac annos 110. cum Iacob & Esau annos 50. Hunc multi existimant fuisse Melchisedechum regem Sa-
leno

lem, qui Abrahæ redeunti ex pugna, protulit panem & uinum.

Hic est primus ordo doctorum ecclesiæ dei, Patrum nempe, qui haud dubie pulcherrima Ecclesiæ lumina fuerunt, à quibus tam longo tempore, unà uiuentibus, Ecclesia pulcherrime per 2118. annos fuit administrata.

Ecclesia tertij millenarij.

11. Patriarchæ.

¶ Secundus ordo gubernatorum Ecclesiæ Dei est Patriarcharum. Præfuit autem Ecclesiæ Dei in tertio millenario usque ad Regem et prophetam Dauidem Abraham cum suis posteris, qui natus est ex patre Thare anno mundi 1949. uixit annos 175. Sub hoc doctore renouata est promissio de semine mulieris, liberatore generis humani: & claris promissionibus ostensum est, hunc liberatorem ex Abrahæ posteritate expectandum esse, & institutum est signum fœderis Circuncisio.

Isaac natus anno Abrahæ 100. anno mundi 2048. cum quo uixit Sem 110. annos. Vixit autem Isaac annos 180.

Iacob natus anno mundi 2108. Hic fuit patriarcha ecclesiæ dei, et uixit annos 147. Cum hoc uixerūt, Sem 50. Abrahā 15. annis, à quibus & à patre Isaac cœlestē doctrinā didicit.

Ioseph

Tertij millenarij Episcopus fuit Abraham cum suis posteris, usque ad Eliam prophetam quinquagesimo medio seculo tum uixit.

60 DE ORIG. ET AVTO.

Ioseph natus anno mundi 2199. Hic in Aegypto ueram doctrinam de Deo late propagauit: uixit annos 110. Præfuerunt autem Ecclesie Dei duodecim Patriarchæ cum filijs et posteris suis in Aegypto annos 215.

Leui paucis annis ante Ioseph natus. Vixit annos 137. post huius mortem filij Israel fuerunt in Aegypto 121. A morte autem Leui usque ad Mosen natum, anni sunt 41. quo tempore Ecclesie præfuerunt Cahat filius Leui, & Amram nepos, pater Mose.

Mose natus anno mundi 2372. per hunc populus ex Aegypto est eductus, diuinitus data et publicata Lex, et edita ingentia miracula, quæ antea nunquam uisa aut audita in hoc populo erant. Hic cum fratre Aharone, qui ipso biennio maior fuit, gubernator Ecclesie fuit. Vixit Aharon 123. annos, Mose autem 120. Per hunc editi sunt quinque libri, ipsius nomine inscripti.

Iosua natus anno mundi 2414. anno ætatis Mose 42. Vixit annis 110. Præfuit populo cum Athniele post mortem Mose, annis 40. Cum hoc Ecclesiam gubernauit Eleazar filius Aharonis. His temporibus cum uarijs idolatricis cultibus, obscurata uera doctrina, dominum irritaret populus, miserè per hostes uiginti, cõtinuis bellis est uexatus, subinde tamè diui-

diuinitus quidam excitati sunt, per quos & ue-
ra doctrina & ueri cultus Dei, deinde etiam
pax ac tranquillitas aliqua restitueretur, ut fuit
Ephud, qui annis 80. præsuit. Cœpit esse dux
seu iudex populi anno mundi 2513.

Deinde Dibora prophetissa, & Barach,
anno mundi 2713. præsuerunt annis 40. Sub
his iudicibus uicinæ gentes sæpe tentarunt ar-
mis delere populū Dei, sed mirabiliter semper
seruatus, & à Deo defensus est. Hi duo fuerunt
iudices post Mosē anno 120. post Iosua 88.

Hos secutus est Gideon, qui 40. annis præ-
fuit, & populum ab oppressione Midianitarū
liberauit. Deinde ordine alij, quorum Catalo-
gus in libro Iudicum extat. Cæterum à morte
Mose usq; ad Samuelem, sunt anni 357.

Patriarcharū gubernatio durauit annos cir-
citer 350.

III. Prophetæ.

In tertio ordine Doctorum Ecclesiæ Dei,
sunt Prophetæ, quam seriem à Samuele ordi-
mur, sicuti & Petrus Acto. 3. facit. Cœpit autē
Samuel regere Ecclesiam & populū Dei anno
mundi 2850. & præsuit annis 10. Act. 13.

Dauid rex & Prophetarum summus, tenet
regnum & Episcopatum annis 40. cœpit re-
gnare anno mundi conditi 2890. Sub hoc ite-
rum renouata est promissio de uenturo semine.

82 DE ORIG. ET AVTO

et abolitis idololatricis cultibus, ac sublatis uarijs erroribus, qui in Ecclesiam tempore Iudicij irrepserant, restituta est puritas doctrine celestis ac ueri cultus Dei. Conscripti præterea sunt libri Psalmorum et Regum secundus, cum dimidio ferè primi libri. Sub hoc Rege et Propheta, gubernatio Ecclesiastica et Politica, pulcherrimè fuit constituta. Cum hoc in Ecclesiastica gubernatione fuerunt Propheta Nathan, et Gad, et sacerdotes Sadoch et Achimelech. Deinde ingens cœtus sanctissimorum et doctissimorum hominum, quorum monumenta in Psalmorum libris extant, ut Asaph, Haëman, Ethan, filij Chore et aliorum.

Patri Dauidi succedit filius Salomon, ab hoc sunt conscripti libri Prouerbiorum, Ecclesiastes et Cantica canticorum. Cœpit regnare anno mundi 2930. et præfuit annis 40. tandem propter idololatriam, libidines, et alia eius scelera Regnum scissum est. Hoc regnante fuit Propheta Abias, qui de scissura Regni prædixit. Deinde alij, Azarias, Semias, Addo et Hieu, qui à Baasa rege interfectus est.

Cæterum cum per Salomonem senem, blanditijs mulierum corruptum, deinde ordine per impios reges Israel, Ierobeam, Nadab, Baesa, Elia, Simri, Amri et Achab, Deinde per impios reges

VERE DEI

reges, Iuda quoq, Rehobeam filiū Salomonis
 & Abiam, uera doctrina de Deo, & ueri cul-
 tus Dei essent contaminati & obscurati, et hor-
 ribiles idololatriæ inuectæ, excitatus est diuini
 tus ad repurgandam doctrinam, & eius lucem
 iterum accendendam, Elias Thesbites. Huic
 fuerunt acerrima certamina cum impio rege
 Achab et Iesabele regina ac sacerdotibus Baal,
 & didit ingentia miracula, precibus suis claudens
 & aperiens cælum, suscitatis etiam mortuis,
 tandem cum ultra 40. annos præfuisset Eccle-
 siæ, & uaria pericula sustinuisset, a Domino
 per turbinem in cælum translatus est, quo fa-
 cto in medio seculorū (fuit enim Elias post ter-
 millesimum annum à mundo condito) Deus te-
 stari uoluit, aliam uitam restare pijs, in quam
 sint traducendi.

Quarti mille-
 narij Episco-
 pus fuit Elias
 cum sequentibus
 Prophe-
 tis, Ducibus
 & Sacerdotibus
 pijs, usq;
 ad Christum.

Ecclesia quarti millenarij.

¶ Eliæ surrogatur Eliseus, qui non minori
 bus conflictatus periculis, & editis miraculis,
 cum serè 70. annis Ecclesiæ præfuisset, mori-
 tur, sub Ioa rege Israel. Cœpit autem post E-
 liam raptum, regere Ecclesiam circiter annum
 3050. à mundo condito. Huic Prophetæ con-
 temporanei fuerunt Micheas prior eo, cuius
 prophetia extat, Zacharias filius sacerdotis Ioa-
 iadæ sub Ioa rege.

Eliseo

Eliseo succedit mox Esaias, qui non ex sacerdotum, sed regia tribu fuit, ideo Christum in. 5. cap. suum patruelē appellat. Cœpit autē prophetare Esaias circiter annū 3162. Huius contemporanei prophete fuerunt Ionas, Amos, Micheas, Ioel, Oseas, Olda, Obed & Nahum, ut quidam putat. Præfuit autem Ecclesie Esaias, maximis rebus gestis, annis circiter 80. sub quo regnum Israel propter impietatem destructum, & per Salmanassar regem, in Assyriam translatum est, Esaias autem à Manasse rege ferra sectus scribitur.

Jeremias incipit prophetare anno 13. Iosia, qui, est annus à mundo condito 3315. Hic præfuit Ecclesie ultra 40. annos, & ultra ipsam desolationem Hierosolymæ, quam uidens & plurima mala & persecutiones sustinens, & prædixit & magno animi dolore uidit senex, abductus in Aegyptum, cum populum et principes reprehenderet, apud Taphnas lapidibus obrutus uitam finiuit. Huius contemporanei fuerunt Sophonias, Habacuc, Abdias.

Jeremiã senem uidit & audiuit Daniel adolescens, qui anno tertio regni Ioiakim, migrat in Babylonem cum rege & socijs, anno mundi 3344. Maximis autem rebus in Babylone per ipsum, tum in Ecclesia, tum in Politia gestis

stis, & late sparsa uera doctrina de Deo, in isto populo, docuit circiter nonaginta annos, prædixit regnorum mutationes, et certum tempus ostendit, quo promissus Liberator humani generis esset uenturus.

Ezechiel incipit prophetare anno 5. spontanea migrationis regis Iechanie.

Haggeus & Zacharias prophetant anno 2. Darij regis, qui est initium hebdomadarum Danielis, anno mundi conditi 3443. Hos sequitur Malachias Prophetarum postremus, quem Hebræi Efram esse putant, neq; enim de hoc Propheta certiora extant.

Hic est tertius ordo doctorum Ecclesiæ dei, Prophetarum nempe, quorum gubernatio durauit annos circiter 600.

IIII. Duces & Sacerdotes.

In quarto ordine doctorum Ecclesiæ sunt Duces & Sacerdotes post solutam captiuitatem Babylonicam, usq; ad Christum filium Dei, regem & sacerdotem æternum populi Dei.

Mardocheus, qui in spontanea migratione Babyloniæ cum Iechania uenit, exaltatur 12. anno Assueri, qui est annus mundi 3453. uixit, ut Philo refert, annis 197.

Iesus, qui anno ante Christum natum 536. cum principe Zorobabel reuersus est in Iudæa.

præfuit sacerdotio annis 36. Hunc Philo putat autorem esse libri Iudith.

Ioachin successit patri, & præfuit 48. annis, quidam tantum 28. annos ponunt: huic tribuunt historiam Hester.

Cum his simul præfuerunt Esras, qui anno 7. Artaxerxis, qui est ann^o m^udi 3505. ad restitutionem Hierosolymæ missus est cum populo.

Deinde Nehemias, qui anno 20. Artaxerxis ad ædificandam Hierosolymam mittitur, hunc putant uixisse ultra centum & uiginti annos, ut est cernere in ipsius historia: attingit enim Alexandri Magni tempora, & Iaddo sacerdotem cap. 12. nominat, qui Alexandrū in urbem Hierosolymam recepit. Ac quidem hoc adhuc uiuente, summi Pontifices seu Sacerdotes statim ceperunt Sacerdotio & autoritate sua ad querendam potentiam abuti, ideo grauitè ab Nehemia reprehensi sunt. Et secuta postea est magna confusio & tyrannis in dignitate sacerdotali, cum non tam templo & Deo, quàm acquirendis opibus & honoribus seruirent, & uiciorum Regum studia aucuparent: itaque talia monstra omitto, & tantum pios commemorabo, per quos uera doctrina de Deo est conseruata & propagata, inter quos fuerunt Simon & Eleazarus fratres, filij Oniæ. Sub hoc Eleazar

¶ 200 plures quàm centies mille Iudæi in Aegy-
pto captiui, à Ptolemæo Philadelpho donati
sunt libertate, cum pro singulis capitibus 200
200 12. coronatos rex ipse de suo persoluiſſet.

Ab hoc rege & septuagintaduo uiri ex Iu-
dæa in Aegyptum uocati sunt, qui ueteris Te-
ſtamenti libros in Græcam linguam tranſtule-
runt, quorum uerſio 70. interpretū adhuc uo-
catur, quos magnificis muneribus donatos, re-
miſit domum. Hanc autem uerſionē ſcribunt
absolutam & perfectam anno 17. Ptolemæi
Philadelphi, qui eſt annus mundi 3694.

Simon Iuſtus annis 28. præſuit. Hunc plu-
ribus uerbis & magnificis prædicat Ieſus Sy-
rach, quem huius Simonis tempore apparet li-
brum ſuum ſcripſiſſe, qui Eccleſiaſticus appel-
latur, circa annum mundi 3735. Huic Simoni
tribuitur Thalmud Iudæorum.

Huius Simonis filij Oniæ maioris, pietas et
ſanctitas commendatur lib. 2. Machab. cap. 3.
qui et fraude fratris Menelai, cui nomen Iunio-
ris Oniæ erat, quiq; ſacerdotium expulſo fra-
tre tertio Iaſone, ui occupauerat, interfect⁹ eſt.

Eo tēpore fuit Matathias ſacerdos uice Ioa-
rib Hieroſolymita, Machabeorū pater quo An-
tiochus Epiphaneſ, horribiliter cōtra Iudæos
graſſabatur, ſicuti hæc in libris Machabeo-

rum copiose describuntur. Cœpit autem regnare Antiochus anno regni Græcorum 137. anno à mundo condito 3789. Huius Matathie et ipsius filiorum pietate et uirtute, Antiochi Epiphanis seuitia repressa est, et uera doctrina et præcepti in lege cultus conseruati sunt. Gestæ hæc sunt ante Christum natum 165. anno.

Iudas Maccabæus filius Matathie, primus Hasmoneorum seu Simonensium, præfuit in ducatu annis 6. cuius et ipsius fratrum res gestæ descriptæ sunt lib. 1. Maccab. Quia autem, ut à Daniele prædictum erat, eo tempore miserri-
mè populus adfligebatur, ideo diuinitus excitati sunt Maccabæi, ut hoc modo populus subleuaretur auxilio paruulo, Daniel. 11.

Iudæ Maccabæo succedit frater Ionathas, qui præfuit annis 18. ad hunc unà cum ducatu propter sacerdotum improbitatem et negligentiam, redijt dignitas sacerdotalis. Ianneus enim secūsus Hircanus, postremus dux ex stirpe Davidis fuit, ita domus David fit truncus putris, unde exoritur uirga Iesse, Esaie 9. Sacerdotij autè dignitatē suscepit Ionathas anno principatus sui 9. ante Christum natum 150.

In Ionathæ crudeliter à Triphone cum duobus filijs occisi, locum, eligitur ipsius frater Simon tertius Matathie filius, anno ante Christum
stum

stum natū 140. cuius res gestæ descriptæ sunt lib. 1. Maccab. à cap. 14. usque ad finem libri. Præfuit annos circiter 8. Virtute igitur et pietate quatuor Asmoneorum patris Matathie et trium filiorum, & politia & uera doctrina et mandati cultus dei in hoc populo, usq; ad Christum, asserti et defensi sunt, ut sciri posset, quādo & ex quo populo Messias promissus, expectandus esset.

Simoni patri succedit in Sacerdotio et principatu Ioannes Hircanus Maior, cuius mentio fit in fine 1. lib. Maccab. Hoc imperante ortæ sunt sectæ Phariseorum, Sadduceorum & Essæorum, per quas doctrina iterum obscurata fuit. Magnas res hic gessit. Nam Samariā cum templo Garizim, tempore Alexandri Magni extructo, euerit, Idumeam et multa Syriæ oppida cepit, &c. præfuit annis 31. & cæpit imperare anno mundi 3830. Post hunc uariæ confusiones & mutationes subinde sunt factæ, & gens Iudaica continuis bellis grauiter est uexata. In his tantis & diuturnis malis, ac tot seculis exortis, doctrinæ cœlestis custodia apud paucos fuit, uidelicet apud Mathan auum Mariæ uirginis, qui ante Christum natus est, annos circiter centum.

Deinde Ioiakim, qui et Eli, patrem Mariæ

uirginis, qui ante Christum natus est anno sexagesimo, illo ipso anno, quo à Pompeio Hierosolyma est capta, & Iudæa Romanis tributaria facta, ac in prouinciæ formam redacta est, ut constaret adesse tempus aduentus Messia, de quo Iacob patriarcha uaticinatus erat, dicens, Non auferetur sceptrum, &c.

Cum his fuerunt eodem tempore custodes ueræ doctrinæ Simeon, Anna prophetissa, Zacharias, Elisabet & pleriq; alij, ipsa uirgo Maria mater Domini.

In hoc quarto ordine Ducum & Sacerdotum à soluta captiuitate usq; ad Christum, gubernatio Ecclesiæ durauit annis plus minus quingentos.

Ecclesia quinti et ultimi millenarij.

Christus et Apostoli.

Quinti & sex
et millenarij
summus Pontifex & sacerdos in æternum, est Iesus Christus filius Dei cum Apostolis, Episcopis, Pastoribus, quos ipse sedens ad dextram Patris mittit omnibus ætatib.

¶ Quintus & postremus ordo Doctorum Ecclesiæ est, quem à Ioanne Baptista, qui biennio docuit, & ab ipso Christo filio Dei, Rege & æterno Sacerdote populi Dei ordimur, qui ex æterno Patre, æternus filius, assumpta humana natura, natus est ex Maria uirgine anno Herodis (ut quidam putant) tricesimo, & Augusti 42. Alij contendunt natum anno Herodis 34 anno mundi 3962. Qui anno tricesimo

mo à Ioanne baptizatus, uocem euangelij ex sinu æterni Patris depromptam, palam iuxta promissiones editas, in populo Iudaico prædicare cœpit, editis ingentibus miraculis.

Deinde post triennium sese uictimam pro redimendo genere humano offerens, passus & mortu⁹ anno Tiberij 19. tertia die ex mortuis uictor et triumphator resurrexit, & ascendens in cœlum, quinquagesimo, ab eo quo surrexerat die, sedens ad dextram Patris, Spiritum sanctum ad accendendam & late spargendam Euangelij lucem, in Apostolos effudit.

In hunc quintum ordinem referendi sunt Apostoli, Prophetæ & Euangelistæ, Episcopi, Pastores et doctores, quos subinde ad Ministerij conseruationem omnibus seculis, filius Dei excitat.

Primi in hoc ordine sunt Apostoli, atque hic considerandum est, in quæ loca, & quam late in omnes orbis terrarum partes, uox Euangelij sparsa sit, & qui ordine in quibus locis illis Episcopi, pastores & doctores successerint.

1. Apostoli.

Petrus Apostolus ex uico Bethsaida Galilee, frater Andreæ, cum in Hierosolyma, Ioppe, Cesarea, Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia Euangelium sparsisset, scribitur ue

nisse Romam, secundo anno Claudij, atque anno ultimo Neronis, à Nerone affixus esse cruci. Docuit igitur post resurrectionem Christi annos 35.

Paulus Apostolus ex persecutore & blasphemus conuersus est ad Christum, eodem anno quo Christus ascendit ad cœlos, circa finem nempe anni 19. Tiberij, quo etiam statim euangelium in Damasco urbe docere cœpit. Deinde, ut ipse in Galatis refert, abiit in Arabiam, inde denuo reuersus Damascũ. Postea per magnam orbis partem Euangelij lucem accendit, perlustrata Iudæa, Syria, Cilicia, Cypro, Pamphilia, Lycaonia, Phrygia, Galatia, Mysia, Ionia, Macedonia, Græcia, Achaia, postea uinctus Romam ad Cæsarem Neronem mittitur, ubi biennio in custodia fuit. Deinde dimissus, per alios decem annos Euangelium Christi docuisse, & anno 13. Neronis, post Christum uero à mortuis excitatum, anno 36. iussu Neronis interfectus esse scribitur. Docuit igitur Euangelium annos 36.

Andream fratrem Petri S. Hieronymus scribit Scythis & Sogdianis & Sacis prædicasse Euangelium.

Iacobum Iustum fratrem domini, Hierosolymis Ecclesiæ præfuisse triginta annis, id est, usque

que ad septimum Neronis annum, & iussu filij Annæ, qui tum sumus Pontifex erat, præcipitatum de pinna templi, lapidibus obrutum, occisum fullonis fuste.

Iacobum autem Zebedei filium, fratrem Ioannis Euangelistæ, prædicasse Euangelium tribubus quæ in dispersione erant. Hic cum Euangelium circiter 12. aut 13. annos prædicasset, occisus est ab Herode Agrippa, ut refert Lucas cap. 12. Act.

Matthæum referunt lucem Euangelij accendisse & propagasse in Aethiopia.

Bartholomeum in India.

Matthiam in altera Aethiopia, ubi est irruptio Apsari & Hysi portus.

Philippum in Phrygia.

Thomas scribitur docuisse Euangeliū Parthos, Medos, Persas, Germanos & Hyrcanos, Bactros & Magos, ut refert Hieronymus.

Idem scribit Simeonem Cananæum, cognomento Iudam, fratrem Iacobi Iusti, successisse Hierosolymis in Episcopatu fratri Iacobo, & uixisse annos uiginti supra centū. Eusebius uerò ex Egesippo Simonem Cleophæ filiū Iacobo surrogatum, & hunc tot annis uixisse, ac sub Traiano cruci affixum scribit, quem eundem esse inteligo.

Ioannes Apostolus filius Zebedæi, in Epheso præfuit Ecclesiæ, de quo ita Irenæus refert: Ecclesia quæ est apud Ephesum, à Paulo quidem fundata est, à Ioanne uerò ædificata, qui permansit in ea usq; ad tempora Traiani. Hunc scribit Hieronymus anno 68. post passionem domini Ephesi mortuum, & ibidem sepultum.

II. Apostolorum discipuli.

Habuerunt autem & frequentes scholas et plurimos discipulos apostoli, et præcipue Paulus et Ioannes, quorum cum in Actis, tum in epistolis Pauli frequens fit mentio. Inter hos primi fuerunt, Barnabas et Simon, qui uocabatur Niger, Lucius Cyreneus & Manahen, Iudas, Barsabas et Silas. hos Lucas Act. 13. & 15. uocat Prophetas & doctores, inter quos referunt Lucium Cyreneum Euangelium primum docuisse ad Danubiũ in Augusta Tiberina, quam Ratisbonam uocant, Marcum autem Pauli discipulum in Passau oppido ad Danubium sito, Crescentem Moguntie & in Gallijs, Clementem Meti, Trophimum Arelati, Nathanaelem in Gallia apud Bituriges aut Treuiros, Lazarum resuscitatum Massilie.

Lucas Paulo Apostolo coniunctissimus, cuius & Euangelium, quod eum ex Paulo & aliorum Apostolorum relatione scripsisse certum

tum est, & Acta apostolica extant, refertur à Hieronymo uixisse 84. annos, & sepultus esse Constantinopoli.

Marcum scribūt ex Petri ore suum scripsit se Euangelium, et in Aegypto præfuisse Ecclesie Alexandrinæ, & ibidem mortuum octavo Neronis anno, 33. annis post Christi passionē.

III. Episcopi.

Timotheus Ephesi, Titus Cretæ Episcopus fuit. Deinde sunt quorum mentio fit in Actis et Epistolis Pauli, Apollos, Aristarchus, Caius Derbeus, Iason, Erastus, Sosipater, Tichicus, Secundus, Tertius, Quartus, Sylvanus, Sosthenes, Epaphras, Iesus Iustus, Demas, Archippus Colossensium Episcopus, Eubulus, Pudens, Linus, Artemas, Zenas, & Dionysius Areopagita Atheniensium Episcopus.

Post hos sunt quoque Apostolorum discipuli & contemporanei.

Ignatius Antiochenæ ecclesie Episcopus obiectus bestijs, qui passus est anno 11. Traiani post Christi ascensionem 76.

Polycarpus Iohannis apostoli discipulus, Episcopus Smyrnæ, anno ætatis sue 86. ibidē sub Marco Antonino & Lucio Vero imperatoribus, igni exustus.

Cum hoc uixerūt Papias, Aristiō, Aristides,

Qua-

Quadratus, et quidã alij apostolorũ discipuli,
 Circa eadẽ tempora, aut certè nõ longè post,
 nempe à nato Christo plus minus 160. fuerũt
 Melito Asianus, Episcopus Sandensis, Theo-
 philus Antiochensis Episcopus, Apollinaris,
 Dionysius Corinthiorum, Philippus Creten-
 sis, Egesippus, Iustinus philosophus, Modestus,
 Musanus, & nonnulli alij, quorum paucorum
 monumenta extant: recensentur autem scripti
 eorum libri partim ab Eusebio, partim ab Hie-
 ronymo.

Irenæus auditor Polycarpi, Lugdunensis eccle-
 siæ presbyter, Photino eius ecclesiæ Episcopo,
 nonagesimo uitæ suæ anno, unã cũ multis al-
 ijs Galliæ martyribus interfectis, in episcopũ
 Lugdunensem constituitur. Floruit sub Com-
 modo principe circiter annos post Christũ na-
 tum 170. uel 180. fertur sub Maximino inter-
 fectus esse Sirmij. Vixit igitur ultra annos 80.

Magna fuit persecutio eo tempore Eccle-
 siæ, quæ multos annos durauit. Dolebant enim
 gentes reprehendi & aboleri ritus patrios col-
 lendi deos. Quare passim in multis regionibus
 & locis interficiebantur Christiani, & in pri-
 mis Doctores & Ecclesiarum episcopi. In his
 autem tantis furoribus et diaboli seuitia, quos-
 dam pios Doctores conseruauit Deus, & alijs pro-

prorogavit uitam, ut per eos puritas doctrinae retineretur & propagaretur, inter quos fuerunt Polycarpus, Irenæus & quidam alij.

Circa, aut non longè post illa tempora uixerunt, Theodotion Ephesinus, Rhodon, Clemens Alexandrina Ecclesiae presbyter, Pantenus, Milciades, Apollonius, Serapion & Polyocrates, de quorum uita & monumentis plenius referunt Eusebius & Hieronymus. Quibus omnibus uaria certamina, cum plurimis haereticis fuerunt, uidelicet cū Marcione, Montano, Valentinianis, Hermogenianis, & alijs plurimis.

Circa annum post Christum natum ducentesimo, sub Cæsaribus Seuero Pertinace, et Antonino Caracalla floruit Tertullianus Apher, et Carthaginensis. huius scripta extant, quibus adeò delectatum Cyprianum scribit Hieronymus, ut nunquam absque Tertulliani lectione unum diem prætermitteret. Scribunt hunc uixisse usq; ad decrepitam ætatem.

Origenis pater Leonides, mota à Seuero imperatore, anno imperij ipsius 10. persecutione aduersus Christianos, plexus capite, Origenem cum sex fratribus & matre uidua, superstites pauperes relinquit, annos natum circiter decem & septem, ut refert Hieronymus. Rem enim familiarem ob cōfessionem occupauerat
fiscus

fiscus. Huic anno ipsius decimo octavo ab Episcopo Alexandriae Aegypti *πατριάρχης* ministerium commissum est. Ex huius schola plurimi Martyres prodierunt.

De huius uita, moribus, exercitijs et scriptis libris uide Eusebium in Histo. Eccle. lib. 6. Vixit usq; ad Gallum & Volusianum, id est, usq; ad 69. etatis suae annum, & mortuus est Tyri, in qua urbe & sepultus est. Floruit post ducentimum annum à Christo nato. Cum hoc uixerunt Ammonius & ipse Alexandrinus, Ambrosius, Tryphon, Minutius Felix Romanus, Beryllus, Hippolytus, Alexander episcopus Cappadociae, Iulius Africanus, Gregorius Neocæsariensis Ponti episcopus, Dionysius Alexandriae urbis episcopus, Pamphilus presbyter Eusebij Caesariensis episcopi necessarius, qui fere omnes Origenis discipuli fuerunt.

Cyprianus Afer episcopus Carthaginensis, passus est sub Valeriano & Galieno principibus, anno à nato Christo 260. Cum hoc uixit Cornelius Romanae urbis episcopus, paulò ante Cyprianum martyrio coronatus, Pontius item diaconus eius.

His temporibus uariae haereses sunt exortae, uidelicet Sabellij, Nouati, Samosateni, Nepotiani, Manichei: contra quos errores multi pij

Docto

Doctores excitati sunt, ut taxarētur ac refuta-
rentur: uidelicet, ad Sabellij, Nouati & Nepo-
tis errores refutādos excitat⁹ est Dionysi⁹ Ale-
xandrinus Origenis discipulus, de quo suprā.
Samosatenū refutauit Malchiō presbyter An-
tiochenæ ecclesiæ, qui eruditionis et eloquētiae
magnā laudē habuit. Floruit sub Claudio et Au-
reliano post Christū natū circiter 275. annum.

Manichei errores taxauit Archelaus epi-
scopus Mesopotamiæ Syro sermone: refutatio
postea in Græcum uersa est. Fuit enim Manes
Persa. Floruit Archelaus sub Probo imperato-
re, circiter annū 284. post Christū natū. Quo
tempore & Anatholius Alexandrinus uixit.

Arnobius, Pierius Alexandrinæ Ecclesiæ
presbyter, Melitius, Lucianus Antiochenæ ec-
clesiæ presbyter, Phileas Aegyptius clari uiri
& doctores Ecclesiarum, circa annum 300. a
nato Christo, sub Diocletiano & Maximiano
uixerunt, quorum Phileas & Lucianus in per-
secutione Diocletiana, martyrio ornati sunt.
Hoc tempore et Lactantius Firmianus claruit,
discipulus Arnobij.

Sub Constantino magno, anno post Christū
natū plus min⁹ 320. insignes doctores ecclesiæ
fuerunt Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episco-
pus, cui⁹ præclara monumēta extāt, Rhetitius
Eduo-

Eduorum episcopus, Methodius, qui Origenis deinde Athanasius urbis Alexandrinæ episcopus, qui Arii errores refutauerunt, Eustathius Pamphilius Antiochiæ episcopus, Iuuenicus Hispanus presbyter, Antonius Monachus, Victorinus Afer.

Cœcilium
Nicenum.

Hoc tempore celebratum est Concilium Nicenum cōtra Arium, anno nempe 14. Constantini, à Christo nato 326. in quo trecenti decem et octo Episcopi conuocati fuerunt. Inter hos fuerunt, uiri clari Paphnutius, Spiridion Cyprici episcopus, Eustathius Antiochenus, Alexander Alexandriae episcopus, Iacobus Antiochiæ Myzdoniæ clarus edēdis miraculis, Paulus Neocæsariensis martyr, duabus manib' in persecutione Maximiani exustis.

Constantio filio Constantini Magni, imperante, anno à nato Christo plus minus 350. doctores Ecclesiæ uixerunt, Theodorus Heracleæ Thraciarum episcopus, Eusebius Emesenus Episcopus, Triphylus, Lucifer, Acattus, Serapion, Hilarius urbis Pictauorum Aquitanie episcopus: cuius de sancta Trinitate contra Arianos, et alij plurimi utiles libri extant.

Anno 19. Constantij nascitur S. Augustinus, et circa eadē tempora S. Martinus episcopus baptizatus est à sancto Hilario episcopo.

Sub

Sub Valentiniano & Valente fratribus imperatoribus, circiter annum post Christum natum 380. doctores Ecclesie claruerunt, Effrem Edissenæ ecclesie Diaconus, Damasus Papa, Apollinaris, Didymus Alexandrinus, captus oculis à prima ætate, Basilius Magnus Casareæ Cappadociæ episcopus, qui Eunomij errores refutauit, Gregorius Naziansenus, quem Eusebius uocat fratrem Basilij. Hunc Naziansem Hieronymus uocat præceptorẽ suum, à quo sacras literas didicerit, & in Catalogo quoque alium Gregorium Nisenum recenset Hieronymus, quem fratrem Basilij affirmat sibi & Gregorio Nazianseno legisse libros ab ipso contra Eunomium scriptos.

Eutropius monachus et presbyter, Cyrillus episcopus Hierosolymæ, Epiphanius Cypri Salaminæ episcopus, Euagrius Antiochiæ episcopus, Gelasius Casareæ Palestinæ episcopus, Maximus Episcopus Constantinopolitanus, Ambrosius episcopus Mediolanensis, Prudentius.

Sub Gratiano, Theodosio Magno & eius filijs Arcadio & Honorio imperatoribus, anno post Christum natum circiter 400. insignes Doctores Ecclesie fuerunt S. Hieronymus pater Eusebio natus, oppido Stridonis: Ioannes monachus, & presbyter Damasenus, Sophro

nus, Audentius, Ruffinus, Iohannes Chryso-
stomus episcopus Constantinopolitanus, Theodo-
retus Cyri episcopus.

Concilium
Constanti-
nopolitanū

Cæterum obseruandum hoc loco est, anno
Gratiani tertio, secundam synodum Constanti-
nopoli fuisse, in quo Macedonij error condem-
natus est, qui negabat Spiritum sanctū Deum
esse. Fuit & hoc tempore Seuerianus, qui pro-
pter eloquentiam & conciones ad populum,
præcipue laudatur. Item Theodorus Mona-
chus, Iohannes Cassianus, Lucianus presbyter
ecclesiæ Hierosolymitanæ. S. Martinus episco-
pus Turonensis, Seuerus Sulpitius.

S. Augustinus episcopus Hipponensis, diu-
nitus ad Pelagianorum et Manicheorum sira-
res refutandos excitatus: mortuus est cū à Van-
dalis Hippo Vrbs obsideretur, anno à nato
Christo circiter 436. anno ætatis suæ 75. Pau-
linus presbyter discipulus S. Augustini, Oro-
sius, Niceas, Simplicianus Ambrosij successor
in Episcopatu. Isidorus senior, Maximus Epi-
scopus Taurinensis.

Sub Theodosio iuniore imperatore, circa
annum à Christo nato 430. Ecclesijs præfue-
runt Possidonius Afer episcopus Calamensis,
Celestinus papa, cuius iussu Cyrillus episcopus
Alexandrinus concilium Ephesinum coegit, in
quo

Primo à ducētis Patribus dānatus est Nestorius, qui duas personas in Christo fingebat, unam hominis, alteram Dei: & assererat Mariam non Dei, sed hominis tantum matrem esse. Celebrata est hæc Synodus anno Theodosij iunioris 10. Anno à nato Christo 437.

Concilium
Ephesinum,
Nestorius.

Hoc tempore uixerunt Sozomenus & Socrates, rerum Ecclesiasticarum scriptores, ex quorum & Theodoriti libris, per Epiphaniā Scholasticum uersis, Cassiodorus compendiiæ historiæ contexit, cui à tribus autoribus, Tripartitiæ nomen fecit.

Deinde Sedulius, Philippus auditor S. Hieronymi, Vincentius, Paulus presbyter, Isaac presbyter Antiochenæ ecclesiæ, qui Nestorianos & Eutychianos errores refutauit. Eucherius episcopus Lugdunensis, Primasius, Hilarius Arelatensis episcopus.

Sub Valentiniano, Martiano, Leone, Zeno & Anastasio imperatoribus, circa annum à Christo nato 500. claruerunt doctores Ecclesiæ, quorum Catalogus iam sequitur. Obseruandum enim est, anno 2. Martiani, à Christo nato 456. Romam à Vandalis captā, & biennio post, Conciliū Chalcedonēse celebratū, in quo Eutyches hæreticus damnatus est, qui assererat, Christum post assumptā humanam naturā

Concilium
Chalcedo-
nense,
Eutyches.

non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam manere.

Fuerunt igitur hoc tēpore uiri illustres, Proterius Episcopus Alexandrinus, Paschasius, Leo papa, Petrus Rauennates, Flavianus episcopus Constantinopolitanus, Gelasius papa, Gennadius Massiliēsis ecclesię presbyter, qui omnes Eutichetis errores taxauerūt. Propper, Saluianus, Sidonius, Fulgentius Apher, patria Carthaginensis, episcopus Ruspensis, Boetius uir doctissimus, & pleriq; alij.

Sub Iustino, Iustiniano, & Iustino iuniore imperatoribus, post natum Christū circiter annum 540. Cassiodorus Monachus, Arator.

His successit Gregorius Magnus, primus eius nominis papa, qui scribitur iniisse pontificatum anno post Christum natum 619.

Huius temporibus non ita doctrinę puritas in Ecclesia fulsit, sed ualde humanis traditionibus fuit obscurata. Nam Monachatus, cū multiplicibus superstitionibus, uehementer auctus est, & Gregorij ætatem secutę sunt maiores tenebrę. Cumulata est inuocatio mortuorum sanctorum, corpus Christi cœpit offerri pro mortuis, interdicta sunt sacerdotibus conubia, adstricta uota Monastica, cōfirmata est superstitio de purgatorio, & multiplices erro
res

res in Ecclesiam per supersticiosos homines, ignorantés doctrinam de fide, & filio Dei, introducti sunt.

Atq; eo quidem tempore, anno Christi nempe 630. cum paulò antè sub Phoca imperatore primatus & tyrannis Papæ esset stabilitus, horrenda Mahometica secta in Asia exorta est, quæ sparsa & propagata, ut postea in Patu quoq; factum est, in multis locis & regionibus doctrinam de Deo corripit, obscuravit, & deleuit.

Origo Mahometis.

Sequuntur igitur Gregorij tempora, magna Monachorum agmina, quorum scriptis plus tenebrarum quàm lucis, in Ecclesiam inuectum est. Recenseo igitur tantum saniores, in quibus aliquid iudicij & eruditionis fuit, quorum tamen aliqui, propter confusionem doctrinarum, quæ illo tempore fuit, multum erroris habuerunt.

Isidorus iunior episcopus Hispalensis multis scriptis libris claruit anno Domini 630. Deinde Beda presbyter et monachus Anglus, cuius plurima et utilia opera extant. Mortuus est anno ætatis suæ 72. sub Leone imperatore, anno Domini 732.

Alcuinus Bedæ presbyteri auditor, præceptor Caroli Magni imperatoris, uixit anno Domini 770.

Paulus Monachus Cassinensis cœnobij.
Hunc iussu Caroli Magni scribunt, constituisse
Historias & Lectiones per totum annum sin-
gulis festiuitatibus Sanctorum congruentes.

Haymo tertius episcopus Halberstatensis,
auditor Alcuini, quem in omnes ueteris & no-
ui Testamenti libros commentarios scripsisse
constat: moritur sub Ludouico imperatore fi-
lio Caroli Magni, anno domini 834. Cum hoc
Rabanus primum abbas Fuldensis, deinde sex-
tus episcopus Moguntinus uixit, qui & ipse
auditor Alcuini fuit, & in omnes Biblicos
libros commentarios edidit. Mortuus est anno
Domini 855.

Huius auditor Srabus fuit, quem primum
Glossam, quam uocāt Ordinariam, ex patrum
scriptis collegisse scribunt, quæ postea ab alijs,
subinde additis sententijs, aucta est.

Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis,
huius plurima sunt scripta. Claruit sub Henri-
cho imperatore tertio, anno Domini 1080.

Sigisbertus monachus, quem cōstat fuisse ui-
rum eruditum, id quod & eius Chronicon tes-
tatur, uixit anno Domini 1110.

Bernhardus abbas Clareuallensis primus, or-
dinis Cisterciensis, natione Burgundus, in quo
multum lucis ueræ doctrine fuit, habuit tamē
&

Et suas tenebras, prout illa fuerunt tempora: uixit anno Domini 1140. Circa quæ tempora et Hugo presbyter et monachus S. Victoris Parisiensis, et Gratianus Decretorum compilator, Petrus Comestor Magister historiæ Scholasticæ, Petrus Lombardus Magister Sententiarum, Richardus monachus, fuerunt.

Abbas Ioachim claruit sub Henricho sexto, anno Domini 1200.

Hugo Cardinalis qui ueterum doctorum Ecclesiasticorum uestigia secutus, in omnes ueteris et noui Testamenti libros commentarios edidit, et mediocriter docet: uixit sub Friderico imperatore secundo, anno Domini 1240.

Bonauentura, inter cæteros eius temporis scriptores præcipuus, floruit anno Domini 1283. quo tempore et Albertus Magnus episcopus Ratisbonensis uixit. Circa quæ tempora et Thomas de Aquino, Alberti Magni auditor et discipulus fuit.

Nicolaus Lyra, cuius in tota Biblia commentarij ualde utiles extant, uixit anno domini 1320. et eodẽ tempore Guilhelmus Ockam Anglus, Ioannis Scoti discipulus: quorum et aliorum plurimorum Monachorum scriptis, cum genera doctrinæ Euangelium et philosophia, confusa essent, superstitiones confirma-

te, & in immensum auctæ, ac maiores tenebræ
in Ecclesiam inuectæ sunt.

Interim tamen Deus aliquos pios doctores
semper excitauit, qui superstitiones taxarent,
et doctrinam repurgarent: ut illis temporibus,
anno nempe domini 1340. Ioannes Taulerus,
& postea anno Domini 1420. Ioannes Hus,
& eodem tempore Ioan. de Gerson fuerunt.
Deinde Ioannes de Kaisersberg, Vuesselus, et
hoc postremo tempore per Reuerendū uirum
dominū Doctorem Martinum Lutherum mul-
tiplices errores in Ecclesia taxati sunt, & do-
ctrina Ecclesiæ repurgata est.

Hunc Catalogum doctorum ideo contexui,
ut appareat explicatio dicti Paulini Eph.
4. Christus ascendens in altum, dedit alios qui-
dem Apostolos, alios uerò Prophetas, alios au-
tem Euangelistas, alios Pastores ac Doctores,
ut, quanquam omnibus seculis diabolus & im-
pij homines persequantur Ecclesiam, & inter-
ficiant pios Doctores, & uera Ecclesiæ mem-
bra, ita ut multi sæpe dubitent, an mansura sit
Ecclesia, tamen credamus filium Dei sedentem
ad dextram Patris, excubare pro Ecclesia cor-
pore suo, eam regere, defendere, & conserva-
re ministerium Euangelij, excitatis omnibus se-
culis pijs Doctoribus ad restaurandam, propa-
gandam

gandam & conseruandam cœlestem doctrinā, ut uoce Euangelij colligatur Ecclesia, quæ sit æternum domicilium dei et hæreditas filij dei, sicut in Psalmo dicitur, Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & c.

Vbi enim ministerium non conseruatur, neque subinde doctrina repurgatur, ibi necesse est infinitos oriri errores. Extincta enim uera luce doctrinæ de Deo, & uero cultu Dei, gentes uaria numina commenti sunt, & portentosos deos colere cœperunt. Hinc præter Iouem, Venere, Martem, Bacchum, Cererem, Dianam & ceteros, pudendi & abominandi Romanorum dii sunt, Sterculius, Cloacinus, Pauor, Pallor, Rubigo, Febris, Fornax, Virginensis, Subigus, Prema, Iugatinus, Domiducus, Partunda, Priapus, & tot deorum monstra, ut Augustinus referat ultra triginta millia deorum et deorum a gentibus culta.

Ita apud gentem Iudaicam, cum uera doctrina obscurata esset, in uarios errores prolapsi sunt, & ipsi sine mandato Dei alios atq; alios cultus commenti sunt. Cœperunt etiam deserto uero Deo, colere gentium deos, Bal, Astaroth, & adorare militiam cœli, & offerre liberos charissima sua pignora.

Neg; uerò minores errores hoc tēpore apud

aduersarios sunt, quàm olim apud gentes uel
 Iudeos fuerunt. Postea quàm enim uera doctri-
 na de Deo et ueri cultus Dei, multis supersti-
 tionibus & humanis traditionibus corrupti, et
 ueluti sepulti sunt, Monachi, o ciosum & igna-
 uum hominũ genus, subinde superstitiones au-
 xerunt: quas quia Episcopi & Sacerdotes ui-
 dent esse quæstuosas, irretitis simul regum &
 principum animis (quorũ pauci uerã religio-
 nem curant, aut magna ex parte omnes religio-
 nes fabulas esse putant) illorum armis & præ-
 sidijs suos errores tuentur & stabiliunt.

Hinc certum est, ut loco ueri Dei, cui soli
 inuocatio debetur, inuocentur mortui sancti, à
 quibus tanquam à Deo ipso petuntur in mise-
 rijs & ærumnis leuamina & auxilia.

In mari periclitantes à Nicolao opem pe-
 tunt, pestẽ arcens Rochus & Sebastianus: mili-
 tes, Georgium quasi Deum tutelarem habent:
 febrim pellit Martinus inuocatus: dentium do-
 lorem Dorothea, oculorum Otilia: incendia re-
 stingunt Florianus & Laurentius. et nullum fe-
 re morbi genus est, cui pellendo non sit excogi-
 tatus mortuorum sanctorũ aliquis: unde super-
 stitio in tantum creuit, ut ueri Dei inuocatio
 propemodum tota sit abolita, et eius loco mor-
 tui sancti tanquam dij colantur.

Deinde

Deinde missarū abominatio quoq; propter
 quæstū creuit. Dicunt se pro redemptione ani-
 marum, pro spe salutis (sicuti sonant uerba Ca-
 nonis) in missa offerre filium Dei: cum id opus
 nō sit ullius creaturæ, sed solius filij dei, qui se
 semel pro peccatis & redemptione nostra ob-
 tulit, et propter iusticiam nostram resurrexit.

Præterea sunt multi alij infiniti errores,
 qui, nisi Deus singulari bonitate Euangelij do-
 ctinam subinde repurgaret et instauraret, per-
 petuas tenebras orbi terrarum inducerent. Ser-
 uat igitur ministerium Deus, et per hoc ex hu-
 mano genere quosdam ad æternam uitam uo-
 cat & sanctificat.

An Patres et Concilia pos- sint errare.

Sed hic queritur, cum diuinitus seruetur
 ministeriū, an etiam errare possint, qui mi-
 nisterium gerunt? Nam si tales errant, uidetur
 frustra ministerium seruari. Inde sunt uoces il-
 le, Ecclesiam et Concilia nō posse errare: quia
 regantur à Spiritu sancto. & illud Pauli 1.
 Timot. 3. Ecclesiam esse columnam & stabili-
 mentum ueritatis. Ergo uolunt, in Ecclesia non
 posse herere aliquos errores.

Hic iactatur & dictum Augustini, Euange-
 lio non credere, nisi me Ecclesiæ catholicæ mo-
 uerit

§2 DE ORIG. ET AVTO.

ueret autoritas. Hinc contendunt aduersarij
eos qui in ministerio Ecclesie sunt, ut est Ro-
manus pontifex, Episcopi, Cardinales, Patres
& Concilia, non posse errare, & maiorem esse
Ecclesie, quam Euangelij & uerbi Dei auto-
ritatem.

Ad quæ breuiter respondendum est, Veris-
simum & certissimum esse, illum cœtum seu Ec-
clesiam, quæ fundamentum Apostolorum &
Prophetarū, cum summo angulari lapide Chri-
sto Iesu retinet, nullo modo posse errare. Cer-
tum enim & in nullam dubitationem uocandū
est, illum cœtum à Spiritu sancto regi et sancti-
ficari, & hanc Ecclesiam esse columnam et sta-
bilimentum ueritatis: ut sonat promissio Esaiæ
59. Hoc est fœdus meū cum eis, Spiritus meus
qui est in te, & uerba quæ posui in ore tuo, non
recedent ab ore tuo, et ab ore seminis tui in sem-
piternum. Et Ioan. 14. Alium paracletum da-
bit uobis, ut maneat uobiscum in æternum, spi-
ritum ueritatis, &c.

Sed hic sciendum & hoc est, in hoc cœtu es-
se quosdam, qui et si sancti sunt, tamen alij alijs
fundamentum, doctrinam nempe cœlestem fir-
mius retinent, ac clarius intelligunt. Magna e-
nim etiam in sanctis imbecillitas est, & in alijs
plura sunt & maiora Spiritus sancti dona,
quàm

quàm in alijs. Et non semper æqualiter dona Spiritus sancti in omnibus sunt excitata, interdum sancti sunt feruentiori & alacriori spiritu, interdum languent et sunt imbecilliores, nõ satis intenti ad retinendum fundamentum, ueritatem nempe, & lucem doctrinæ cœlestis.

Vterq; Petrus & Paulus habent Spiritum sanctum, & sunt summi doctores Ecclesiæ, ac pulcherrima Dei organa: tamẽ Antiochiæ Petrus grauius lapsus, et gentes offendens, quasi ad iustitiam necessaria esset legis obseruatio, reprehenditur à Paulo, qui fundamentum doctrinæ retinet, et discrimẽ Legis & Euangelij melius quàm Petrus intelligit, à quo Petrus aberrabat, sicuti ad Gal. 2. ait, Vbi uidissem quòd nõ recto pede incederẽt ad ueritatẽ euangelij, dixi Petro corã omnibus, &c. Neq; etiam sine peccato & errore fuit, dissensio inter Paulũ et Barnabam orta, de qua Lucas Act. 15. scribit.

Reprehenduntur etiam Prophetarum errores. Nathan enim cum nõ ex instinctu & mandato Domini, sed suo consilio & propria intentione iubet, ut Dauid ædificet domum Domino, errat: & hic error mox in sequenti nocte à Domino corrigitur, ut scriptum est 2. Regum 7. Ita & Propheta de Iuda, discedens à uerbo & mandato Dei, deceptus à Prophe-
ta 18

ta in Bethel, discerpitur à leone. 3. Reg. 13.

Magni et graues errores et lapsus sunt Ad
ronis, Gedeonis, Samsonis, & Dauidis, et mul-
torum sanctissimorū uirorū, cum uerbi lucem
amittūt. Hiob et Hieremias maledicūt diei nā-
tiuitatis suæ. Elias & Ionas pertæsi uitæ, mor-
tem sibi precantur. Quos errores & peccata
summorū uirorū ideo proponit Scriptura, ne
efferamur ex donis Dei, ne simus insolentes,
& ut meminerimus dicti Paulini, Qui stat, ni-
deat ne cadat. Stamus aut tam d u, quàm diu
uerbum dei in corde lucet: quæ lucerna ubi ex-
tincta est, necesse est sequi caliginē, tenebras, er-
rores et lapsus: sicuti Propheta orat, Lucerna
pedibus meis uerbū tuū, et lumen semitis meis.

Deinde etiam hæc sanctorū errata et pecca-
ta proposita sunt, ut Ecclesia habeat cōsolatio-
nem, ut cum illis sua peccata sint cōlonata, cre-
damus & nobis remitti, iuxta articulū, Credo
remissionem peccatorū, qua fide, tota Ecclesia
cum omnibus sanctis, opus habet & quotidie
orare cogitur, Dimitte nobis debita nostra.
Non igitur audiēdi sunt, qui fingūt, sanctos nō
posse errare aut peccare. Verè enim de omni-
bus hominib⁹ in hac uita dicitur, Nihil tā pro-
priū est homini, quàm labi, decipi ac falli. In al-
tera uita uerò nō erit errori aut peccato locus.
Quo-

Quomodo in Synodis iudicandum.

Cum igitur quaeritur, An etiam qui ministerium gerunt, an Ecclesia, Concilia, & Patres errare possint. Respondendum est, Ministros, Ecclesiam, Concilia & Patres non ad ullius hominis potestatem, sed ad solius uerbi dei auctoritatem alligatos esse, cuius lucem & puritatem qui sequuntur, non errant: à cuius uerò puritate qui discedunt, labuntur in errores, siue sint Prophetae, siue Apostoli, Episcopi, Patres, seu Concilia.

In prima Synodo, in qua ipsi Apostoli praefederunt, magna disceptatio fuit, utrum gentibus cōuersis ad Christum, necessaria esset ad iusticiam circumcisio & legis obseruatio, & maxima pars, quae ibi erat, contendebat circumcisionem & legis obseruationem imponendam gentibus. Hunc errorē maximae multitudinis taxat Petrus, & huius unius grauissima oratione commouentur Apostoli, & totus coetus Concilij, ut cōtrarium statuatur, quam antea multitudo contendebat.

Et in hac Synodo dicuntur Sententiae, nō ex multitudine suffragiorum, sed ex ueritate scripturae: neq; ad ullius hominis, sed ad solius uerbi Dei auctoritatem recurritur: quaeruntur prophetae

85 DE ORIG. ET AVT. O.

phetiæ de gentibus saluandis, & à Petro ac Iacobo per editas prophetias admoniti, statuunt decretum, iuxta uerbum Dei per Amos prophetam cap. 9. patefactum, qui cum alijs Prophetis multis annis antè, ostèdit gentes sine circumcissione & lege, sola fide et inuocatione nominis Dei saluandas esse: sicuti sonant Prophetiæ uerba, Post hæc reuertar & reedificabo tabernaculum David, quod decidit, et diruta eius reedificabo, & erigam illud, ut requirant ceteri hominum Dominum, et omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

Certum igitur est non ualere, uel Patrū, uel Conciliorum decreta ulla, nisi autoritate diuinae scripturæ sint munita: à qua qui discedunt, quantacunq; autoritate præpolleant, errant et falluntur.

Verissimum enim dictum S. Augustini est, Maior est scripturæ autoritas, quàm omnis humani ingenij perspicacitas. Et illud Cypriani, Adulterinū est, impium est, sacrilegū est, quodcunq; humano furore instituitur, ut diuina uoletur dispositio. Et Chrysostomus in Homelia de profectu Euangelij ait, Concilium nihil habet statuere contra uerbum Domini. Est enim error quicquid contra sacram scripturam decernitur.

nitur. Nam nugis hominum non attendendum est, sed doctrinæ Spiritus sancti. Spiritus sancti uerò doctrina est, ut S. Hieronymus in Epist. ad Galat. inquit, quæ canonicis literis prodita est, contra quam, si quid statuunt Concilia, nefas duco.

In Concilio Niceno summi & sanctissimi uiri fuerunt, plerique edendis miraculis celebres, et qui in cōfessione cœlestis doctrinæ sub Maximiano & alijs tyrannis, tormenta & maximos cruciatus perpepsi erant, et tamen in eo Concilio fundamentum & ueritatem doctrinæ solus Paphnutius retinebat, cuius unius uoce ab errore tota Synodus reuocata est, ne necessitas abstinendi à coniugio, imponeretur Sacerdotibus et ecclesiæ ministris. Affirmavit enim, honorabiles esse nuptias, & consuetudinem cum propria uxore, esse castitatem.

Non igitur attendendum est, quid, qui summos titulos in Ecclesia gerunt, aut quid maxima multitudinis pars sentiat aut statuatur, qui omnes errare possunt, sed quæ sit sacræ Scripturæ certa & indubitata ueritas, quam si uel unus in sequenti Synodo retineat, illius sententiæ, non multitudinis, aut præpollentium autoritate iudicio assentiendum est. Neque enim errat, qui fundamentum retinet. De quo præcla

ra dicta Gersonis & Panormitani iactantur, qui Concilijs Constantiensi et Basiliensi interfuerunt, quorum Gerson inquit, In sacris literis excellenter erudito, atq; catholicam auctoritatem proferenti, plus credendum est quam Concilio generali. Et Panormitanus, Plus credendum est uel simplici laico, sacram scripturam producenti, quam toti simul Concilio.

Quare auctoritas Ecclesie, Conciliorum et Patrum, non ex ordinaria successione, non ex titulis, non ex ministerio, non ex multitudinis iudicio, aut pluralitate suffragiorum, sed ex solo Dei uerbo pendet, contra quod si quid statuitur, totum erroneum & impium est.

Ad dictum Augustini, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesie catholice moueret auctoritas, breuiter respondendum est: Certum est Augustinum uocare Ecclesiam catholicam, non eam quae successione ordinariam solum habet, & titulum Ecclesie, sine puritate doctrine iacet, sed eam quae uoce uerbi Dei collecta, eius puritatem, sicuti à filio Dei, Prophetis & Apostolis tradita est, retinet.

Hec Ecclesia catholica, quia retinet fundamentum, & uocem pastoris sui audit, hanc habet auctoritatem, ut testari & possit, & debeat, quae uox uel ueri pastoris uel lupi rapacis sit

eis sit, iuxta mandatum aeterni Patris, Hic est filius meus dilectus, hunc audite. Et ipsius Christi, Cauete à pseudoprophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Hanc autem autoritatem testimonij, ut dicere inter uocem pastoris sui Christi, & inter lupi uocem possit, non à seipsa, sed à Deo habet: & quidem ita, non ut maior sit Ecclesie, quàm uerbi Dei autoritas, seu ut Ecclesie aliquid in uerbo dei mutare, aut ei aliquid addere, seu noua dogmata aut nouos articulos seu cultus, à Deo non præceptos, instituire liceat, quos necesse sit seruare, etiamsi à uerbo dei dissentiant, ut nunc cõrendunt aduersarij, sed eius autoritas tantum, ut testis testimonium ualeat.

Principaliter enim uerbo Dei, propter ipsum auctorem Deum credimus, & propter edita miracula quæ testantur doctrinam prophetarum et Apostolorum esse ipsius dei uocem, sicuti i. Thes. 1. refert Paulus, Accepistis, inquit, à nobis uerbum auditus dei, non ut uerbum hominum, sed (sicut est uere) uerbum dei: postea accedit & ipsius ecclesie testimonium, quæ testatur libros propheticos et apostolicos dei uocem esse, Vbicunq; enim ambigua questio incidit, recurrendum est (ut libro 3. cap. 4. Ireneus docet) ad testimo-

nium Ecclesiæ ueteris, & ad scriptorum prophetarum et apostolicorum auctoritatem. Sic enim ait Irenæus, Quid enim & si qua de aliqua modica questione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, et ab eis de presenti questione sumere, quod certum & liquidum est?

Exempli causa, Hoc tempore incidit disceptatio de missa: contendunt aduersarij, missam à Christo ipso institutam, et ab Apostolis traditam Ecclesiis. Hic recurrendū nobis est ad ipsa institutionis uerba, ex quibus genuin⁹ sensus institutionis eruendus est.

Certum autē est sententiā institutionis Christi esse hanc, non ut ipsius Cœna sit inane & theatricum spectaculū, in quo unus filium dei, Deo patri nomine Ecclesiæ pro gratiarū actione offerat: sed ideo hanc Cœnam institutam, ut cum pia membra Christi ad laudem & gratiarum actionem cōuenerint, inter eos corpus domini ad comedendum, & calix sanguinis Domini ad bibendū distribuatur: et ut agantur domino gratiæ, quòd corpus suū pro nobis redimendis tradiderit, & sacrosanctū sanguinem suum, pro remissione & ablutione peccatorū nostrorū effuderit, non præcipitur Apostolis, ut

ut filium dei, deo Patri offerant, quod ipse pro genere humano redimendo in ara crucis semel fecit, ut multorum peccata tolleret, Ebr. 9.

Et mendacium est, quod theatricum spectaculum instituerit, missam nempe, qua nobis beneficium Christi in ara crucis semel oblatis applicetur, in quam sententiam hæc uerba Christi corrumpunt, cum ait, Hoc facite in mei commemorationem. Vult enim commemoratio- nem, seu gratiarum actionem esse coniunctam usui seu Communioni sacramenti, non instituit per illa uerba nouum Missæ, seu sacrificij cultum.

Præterea, per spectaculum missæ benefici- um Christi mihi applicari non potest, sed ue- ra applicatio consistit in usu & fit fide, sicuti Abacuc ait, Iustus fide sua uiuet. Remissio enim peccatorum non contingit ulli ex alte- rius opere, sed necesse est, ut eam quisque fi- de propria accipiat. De quo copiosius in tra- ctatu de Missa, quem breui in lucem edemus.

Deinde etiam recurrentū est ad antiquissi- mas Ecclesias, ut Irenæus monet. Sunt autem antiquissimæ Ecclesiæ, quæ ab ipsis Apostolis sunt fundatæ. Apparet autem manifestè ex cap. 11. ad Corinth. 1. quæ fuerit obseruatio in Ecclesia Corinthiorum Cœnæ dominicæ, nem

pe talis quæ prorsus cum institutione Christi conueniebat.

Cum his concordant & sanctorum Patrum testimonia, qui non longè post Apostolorum tempora uixerunt, quæ deprauata & corrupta, aduersarij ad stabiliendam Cœnæ dominicæ prophanationem citant, ut Irenæi, Tertulliani, Cypriani, & aliorum quorundam.

De dono interpretationis.

Postremò inter cætera dona quæ ad ministrum pertinent, est quoque donum Interpretationis, quod est lumē in piorum animis, amantibus & assidue tractantibus uerbum dei, diuinitus per spiritum sanctum accensum, ad rectè & dextrè intelligendam doctrinam cœlestem, & ad discernendū Euangelium à Philosophia & humana sapientia, & ad patefaciendos & refutandos errores & opiniones, non consentientes cum uerbo Dei.

Hoc uerò donum non est alligatum certis locis aut personis, ut nunc quidam contendunt, à sede Romana, Pontificibus et Episcopis, quorum ordinaria sit successio, interpretationem scripturæ petendam esse, sed est in eo cœtu seu Ecclesia, quæ fundamentum & puritatem uerbi Dei retinet, nō apud eos, qui doctrinam corumpunt, qui idola & manifestos errores, pugnant

gnantes cum uerbo Dei, pertinaciter defendunt, & quidem tantum in renatis, qui sunt habitacula Spiritus sancti, non in hominibus prophanis, quos propter manifesta scelera, à corpore Christi, ut putrida membra, oportebat esse præcisos & excommunicatos.

Sæpe enim cum homines blasphemi, idololatræ, & impij ordinariã successionẽ, & gubernacula Ecclesiæ tenebant, diuinitus, qui extra ordinariã successionẽ erant, Prophetæ atq; alij excitati sunt, qui Pontificum & Sacerdotũ errores et idololatrias taxarent, ut est cernere in Elia, Eliseo, Esaia et Amos prophetis, in quibus eo tempore donum interpretationis diuinitus accensum fuit, cum p̄tificates & sacerdotes essent hostes ueræ doctrinæ, et homines impij.

Tempore Christi donum interpretationis non erat in cœtu Annæ, Caiphæ, Scribarum & Phariseorum, qui capita Ecclesiæ & soli ecclesia & populus dei esse uolebant: quorum Sadducæi omnes propheticos libros reiecebant, retentis solis Mosi libris, neque resurrectionem mortuorum credebant, Sed in cœtu et Ecclesia Zachariæ, Elisabethæ, Baptistæ, Pastorum, Simeonis, Annæ, & Apostolorum, ac cæterorum penes quos puritas & lux doctrinæ cœlestis fulgebat.

Ita 1. Cor. 14. inquit Paulus, donum interpretationis nō esse apud homines prophanos, sed in eo coetu, qui à Spiritu sancto regitur & sanctificatur. Sic enim ait, Prophetæ duo aut tres loquantur, cæteri dijudicent. Porrò si alij fuerit reuelatum assidenti, prior taceat. Dicit interpretationem esse reuelationem factam à Spiritu sancto, quæ in prophanis, cum sint organa diaboli, fieri non potest.

Quare ut maximè sint uiri, qui doctrinæ & politica sapientia præstant, tamen ab illis scripturæ interpretatio petenda nō est, sed tantum à renatis. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, & spiritualia spiritaliter dijudicantur, sicut 1. Corinth. 2. scriptum est.

Præterea hoc donum apud eos esse non potest, qui studia coelestis doctrinæ negligunt, aut contemnunt: sed tantum apud eos, qui summa cura & uigilantia in discendis & perscrutandis sacris uersantur, iuxta Christi uocem Matthæi 25. Omni habenti dabitur, & abundabit, ei autem qui non habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo. Et Osee 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi, & oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego.

Item

Item Ioan. 8. Si uos manseritis in sermone meo, uerè discipuli mei eritis, & cognoscetis ueritatem. Et ibidem cap. 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, &c.

Quæ quoq; ratio est, quòd toties studium uerbi nobis commendatur & præcipitur, uidelicet Ioan. 5. Scrutamini scripturas. 1. Tim. 4. Attende lectioni. Et Psal. 118. Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege domini. Beati qui scrutantur testimonia eius, &c.

Quare non sunt audiendi qui sine uera agnitione & timore Dei, sine pijs & ardentibus studijs cœlestis doctrinæ, propter locum aut titulos, ius interpretationis sibi sumunt. Ac prorsus diabolica superbia et presumptio est, arrogare sibi potestatem interpretandæ scripturæ diuinæ, cum hoc solius dei donum sit: qui ut solus eius est autor, ita & solus interpres, qui lucem interpretationis in solis pijs & renatis & amantibus uerbum, per spiritum sanctum accendit.

Non igitur constat scripturæ interpretatio ex humano iudicio, doctrina aut sapientia politica, sed primum ex certis, illustribus & inter se consentientibus testimonijs collatis, non ut interpretes ex suo iudicio, aut humana doctrina seu sapientia, aliquam interpretationē pa-

riant aut effingant, sed scripturæ interpretatio ex ipsa scriptura petenda est, conferenda inter sese sunt illustra Prophetarum & Apostolorum testimonia, ex quibus obscurioris loci sensus eruendus est, & simul orandus Deus est, ut per Spiritum sanctum ueram sententiam nobis patefaciat, & nos in omnem ueritatem ducat, sicuti sonat promissio, Cum uenerit ille Spiritus ueritatis, ducet uos in omnem ueritatem. Item, Paracletus, spiritus ueritatis manebit apud uos in æternum, & in uobis erit.

Deinde etiam catholicus consensus in interpretatione scripturæ considerandus est. Vocamus autem Catholicum consensum, eam sententiam scripturæ, quæ ab Apostolis Ecclesijs tradita est primum, quam Ecclesiæ & ipsorum Ministri, Apostolorum discipuli et ordine alij, synceram et incorruptam, consentientem cum ipsis Prophetarum & Apostolorum scriptis retinuerunt.

Vt cum Iohannes scribit, In principio erat uerbum. Queritur, quæ sit genuina, propria, & certa horum uerborum interpretatio, & quid hoc loco Verbum significet, significet ne tantum inanem lingue & oris sonum, ut apud Ouidium,

Verba puellarum folijs leuiora caducis

Irritaq;

Irritaq; ut uisum est, uentus & unda ferunt.
 An uerò substantiam, atq; adeo Filium dei, per
 sonam distinctā à Patris persona? Hic non ex
 ratione aut iudicio humano afferenda est inter
 pretatio, sed quærenda est ex certis & illustri-
 bus scripturæ locis interpretatio, et uidendum
 cur Euangelista Filium dei ab æterno ex sub-
 stantia Patris genitum, appellet uerbum.

Vocatur autem ideo Filius uerbum, quia si
 cut nos cogitando gignimus imagines rerum
 de quibus cogitamus, ita Pater intuens se, gi-
 gnit imaginem sui. Ea imago quia cogitatione
 gignitur, uerbum appellatur. Sed nos cogitan-
 do non transfundimus substantias in eas imagi-
 nes, quas cogitando genuimus: seu cum loqui-
 mur, nō transfundimus substantias in illud uer-
 bum quod sonuimus. Pater autem transfundit
 suam essentiam in uerbum. Est ergo uerbum,
 quædam persona distincta à Patris persona, et
 tamen eadem est utriusq; personæ essentia.

Articulus enim de Trinitate uariè oppugna-
 tus est. Quidam senserūt unam tantū personā
 esse, scilicet Patrem: & nomē Verbi, non signi-
 ficare personam, sed cogitationē uel sententiā
 existentem in Patre, sicut in nobis nō est distin-
 cta persona ab homine, sententia hominis, Et
 Christum uocarunt uerbum *καὶ τὸ ὑπὸ λόγῳ*,
 Quia

Quia perferret ad nos Patris sententiam.

Ariani cum uiderent Verbum clare significare personam quandam, docuerunt et ipsi Verbum esse Filium, sed tamen esse creaturam, nec esse coeternam Patri, quamquam ante alias creaturas conditus esset, & praearet alijs dignitate.

Aduersus has haereses & similes, scripturae testimonia colligenda, conferenda & consideranda sunt, ex quibus ostendendum est, Verbum non significare uocem creatam, aut sententiam à Patre procedentem, seu prolatam, quae non sit persona à Patris persona distincta, sed personam ab aeterno ex essentia Patris genitam et à Patre distinctam, sicuti hoc testimonium clare docet, Verbum caro factum est. Hic necesse est, Verbum, intelligi de quadam persona, quae naturam humanam assumpserit. Si enim Verbum esset uox creata, non transisset uox creata in naturam humanam.

Item, si Verbum significaret sententiam non distinctam à Patre, Pater esset incarnatus, At Verbum caro factum est, Pater non est factus caro. Est igitur distincta quaedam persona Verbum. Quod autem Verbum hoc loco significet naturam diuinam coeternam Patri, testantur haec uerba Iohannis, cum inquit, In principio erat

erat uerbum, Si tunc erat, cum creaturæ inci-
perent. Et, si omnia per ipsum facta sunt, & si-
ne ipso factum est nihil, Ergo ipsum neque fa-
ctum, neq; creatum est. Respicit enim Ioannes
ad illud Gen. 1. In principio creauit Deus cœ-
lum & terram. At tunc iam erat Verbum. Est
igitur æternum, si fuit ante creaturas.

Item Psalm. 33. Verbo Domini cœli facti
sunt, & spiritu oris eius, omnis exercitus eorū.
Hic tres distinctæ personæ enumerantur, Do-
minus, & Verbum domini, ac Spiritus oris eius,
& Verbo tribuitur creatio rerum. Ergo Ver-
bum est omnipotens. In Baptismo Christi appa-
rent tres distinctæ personæ, Pater, Filius, et Spi-
ritus sanctus, & iubemur baptisari in nomine
Patris, Filij, & Spiritus sancti. Ergo Verbum
non significat uocē creatam, aut sententiam à
Patre prolatā: neq; Spiritus sanctus significat
motum seu agitationem Patris, sed sunt distin-
ctæ personæ à Patre.

Ex his & plurimis alijs Veteris & Noui
Testamenti consentientibus testimonijs, sensus
& interpretatio huius dicti, In principio erat
uerbum, primum sumēda est, quæ à iudicio hu-
manæ sapientiæ aut sciētiae prorsus aliena est.
Demosthenes enim aut Cicero ignari scripto-
rum Prophetarum & Apostolorum, quan-
quam

quam sunt uiri præstantes eruditione et sapientia, tamen hoc loco nullo modo filium Dei per uerbum intelligendū dicerent, sed longè aliam sententiam esse affirmarent.

Sed ad scripturæ testimonia conferendus quoq; est consensus catholicus. Videndum quid in hoc loco ij, qui doctrinam cœlestem ab ipsis Apostolis acceperunt, & quid ordine uetustissimi doctores ecclesiæ per uerbū intellexerint. Certum est autem Polycarpum, Ignatium et alios, qui ipsum Ioannem & cæteros Apostolos audiuerūt, Deinde Irenæum, Tertullianū, Cyprianū, et post hos Ambrosiū, Hieronymū, Augustinum, et reliquos Doctores ordine, hoc loco per uerbum filium Dei intellexisse: quorū consensus et testimonium multum ualet ad confirmandas mentes piorum. Fides tamē nititur, uerbo dei, tradito per prophetas et Apostolos.

Hec breuiter de dono interpretationis,
& tota hac materia, hoc tempore sufficient.

F I N I S.

BASILEÆ,
ANNO DOMINI
M. D. LI.

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON
AND THE
ROYAL SOCIETY OF EDINBURGH
FROM THE YEAR 1660 TO 1700

BY
JAMES HUTTON
ESQ.

IN TWO VOLUMES.
LONDON:
PRINTED BY RICHARD CLAY AND COMPANY,
BUNGAY, SUFFOLK.
1910.

THE HISTORY OF THE
ROYAL SOCIETY OF LONDON
AND THE
ROYAL SOCIETY OF EDINBURGH
FROM THE YEAR 1660 TO 1700

BY
JAMES HUTTON
ESQ.

INDEX.

A		Ammonius	78
Abdias	64	Amos	64 (96)
Abel	55	Amos prophetae locus	
Abraham tertij Eccle-		Anram	60
sie millenarij episco-		Anatolius Alexandri-	
pus	59	mus	79
Achimelech	62	Andreas Apostolus.	72
Adam primus ecclesie		Anglia doctis & pijs	
episcopus à filio Dei		hodie exulantib. re-	
ordinatus	54	fugium	13
Adam qualia posteros		Anglia per Eleutheriũ	
docuerit. 55. eius in		episcopum ab idolo-	
regēda ecclesia ouõ-		latria primũ libera	
sp̃yõ qui	55.57	ta. 11. deinde per Gre-	
Adæ etas. 54. filij. 55.		gorium	12
56		Anna prophetissa	70
Adão	62	Anselmus episcop. Can-	
Aharon	60	tuarien.	86
Abias Propheta	62	Antiochus Epiphanes.	
Albertus Magnus	87	67.68	
Alcuinus	85 (78)	Antonius Monachus.	
Alexander episcopus		80	
Alexandri Magni tem		Apelles ex linea du-	
põra	66	ctã agnitus Protoge	
Ambrosius	78.81	ni	3
		H	Apolli-

I N D E X.

Apollinaris	76.81	Augusta Tiberina.	74
Apostolica scripta uocem & mandatum esse Dei, rationes aliquot. 22. in de. testimonia scripturæ	35	Augustinus Cantuariensis. episcopus	12
Apostolica sedes	50	S. Augustinus.	80. 82. 84.
Apostolorum discipuli	74	ius dictum.	91. 92. 96
Apostolorum doctrina	30	Azarias	61
miraculis confirmata	30	Barach	61
Apostolorum prima synodus	95	Barnabæ & Pauli discipulum	93
Apostolorum successio & uita singulorum.	71	Bartholomæus Apostolus	77
apostolorum uocatio.	18. 19	Basilii Magni	81
Arator	84	Beda presbyter	85
Archelaus episcopus	79	Bernhardus abbas	86
Arij mors	34	Berillus	78
Arnobius	79	Boetius	84
Asaph	62	Bonauentura	87
Athanasius	80	C	
Athniel	60	Cahat	60
Audentius	82	Cainam	56
		Cainica ecclesia.	55. 56
		Cassiodorus	83. 84
		Catholicus consensus	106
		quis	82
		Celestinus papa	82
		Chalce-	

I N D E X:

Chalcedonense concili um	83	Constantinopolitanum concilium	82
Cherinthi mors	34	Cornelius episcop.	78
Christus ecclesie caput	48.49	Crescens ubi docuerit	74
Christi natiuitas, baptis mus, mors, etc.	70.71	Cyprianus. 78. eius di ctum	96
Io. Chrysostomus. 82. e ius dictum	96	Cyrillus	81.82
		D	
circumcisio sub Abra hamo instituta	59	Damasus papa	81
Clemens presbyter. 77		Damianus	12
Clemens ubi docuerit	74	Daniel	64 (65
(tutio. 100		Danielis hebdomades.	
Cœnæ Dominicæ insti Concilij cogendi ratio	9.10	Dauid rex & prophe ta. 61. & qui cum eo propheta et sacerdo tes ecclesiã rexerint	62
Concilia an possint er rare	91	Deus quomodo mundi cõtemplatione agno scendus	4
Conciliorum autoritas unde statuenda	98	Dei filius cur uerbum dictus	107
Cõciliorũ decreta qua tenus ualeant	96	Dei inquirendi magnũ semper apud omnes gentes studium	16
Constantini imp. bene ficio parta Ecclesie tranquillitas	7	Dei patefactio per uer bum,	
Constantius imp.	80		

I N D E X.

bum, omniū maximè illustris	4.17	22	ecclesia Dei uera quæ
Deo soli inuocationem deberi	90		ecclesia primi millennii. 52. secundi. 57. tertij. 59. quarti. 65. quinti & ultimi
deorum tam multorū cultus unde	89		
Diaboli aduersus pios & ecclesiam grassatio	6		Ecclesia quot erroribus obruta à Gregorij Magni temporibus obruta
Dibora prophetissa.	61		Ecclesie ad afflictione ab ascensione Christi usque ad Constantini Magni tempora
Didymus	81		
dies Christi qui	42		
Dionysius episcop. Alexandrinus.	78.79		ecclesie an maior & diuorum cultus
doctrinæ ueræ neglectu idololatriã occupare ecclesiã.	89. 90		Euangelij autoritas
Dorotheæ cultus	90		
E			
Ecclesia à condito mundo per satanam afflictata	52		Ecclesie autoritas indestatuēda
Ecclesia catholica quæ Augustino	98		Ecclesie doctorū catalogus. 52. ordo primus, patres. 52. 59. secundus, Patriarchæ. 59. tertius, propheta
ecclesia colūna & stabilimentū ueritatis.	92		61. quartus, duces & sacerdotes. 65. quintus & sextus, Christus et Apostoli
			70 Eccle-

I N D E X.

Ecclesiæ mandatum, ut nullam nisi Dei sui uocem audiat	21	Ecclesiastici libri auctor	67
ecclesiæ primus doctor		Edelbrechtus Angliæ	12
Filius Dei, cū Spiritu sancto	54	Effrem diaconus	81
ecclesiæ quoq; suū esse caput, ordinem, & gloriam. 44. 45. 46		Egesippus	76
48. inde		Eleazar. 60. Eleazarus	66
Ecclesiæ typus Magdalene	14	Eleutherius Ro. episcopus	11
ecclesiæ uera imago	47	Elias quarti ecclesiæ millenarij episcopus.	63
que		Elie error	94
ecclesiam à Christo nō deseri. 44. 53. 88. 89		Eliam in medio seculo rum uixisse	59. 63
Ecclesiam errare non posse, quomodo dictum. 91. inde		Eliseus	63
Ecclesiæ antiquissimæ	101	Elizabeth	70
que		Enos	55
ecclesiastica monarchia quando Ro. pontifici decreta	8	Ephesinum concilium	82. 83.
ecclesiasticæ gubernationis ad politicā discrimen	45. 46	Ephud	61
		Epiphanius	81
		Episcopi, Apostolorū successores	75
		episcoporum officium	39
		Esaias. 64. eius contēporanci	

I N D E X.

ranei prophetae qui.	Gelasius	81	papa
eod. eiusdem interi-		84	
tus	ibid. Gnnadius		84
Efra, qui & Malachi-	Georgij cultus		90
as	65 Georg. Maioris tracta		
Efras	66 tus de missa		101
Esseorum origo	69 Ioan. Gerson. ss. eius		
Ethan	62 egregium dictum.	98	
Euagrius	81 Gideon		61
euangelium quid	53 Glossa ordinaria & quo		
Euangelij hostes quo-	primium scripta		86
modo puniti	34 Gratianus		89
Eucherius	83 Gregorius Magnus.		
Eusebius Cesariensis.	84. & qui eius tem-		
79. Emesenus	80 pore errores eccle-		
Eustathius episcopus.	siam uexarint. eod.		
80	Gregorij magni in libe		
Eutropius	81 randa ab idolis An-		
Eutychus haereticus.	83 glia studium	11. 12	
Ezechiel	65 Gregorius Nazianze-		
F	nus. 81. Neocæsari-		
Flavianus	84 ens. 78. Nisenus		81
Floriani cultus	90 Guilelmus Ockam		87
Fugacius	12	H	
Fulgentius	84 Habacuc		64
G	Haeman		63
Gad propheta	62 haereses tranquillo ce-		
			clestia

INDEX.

desiæ statu subortæ.7	ministri	14
Haggeus	65	I
Haymo episcopus	86	Iacob
Henoch. 56. uiuus ad	Iacobus episcopus.	80
Dean receptus. eod.	Iacobus iustus, frater	
Hester libri autor	66	Domini
Hieremi. 64. eius er	Iacobus Zebedei F.	73
ror	94	Iaddo sacerdos
Hiericho urbis muri si	Ianneus Hircanus	68
ne ui humana diruti	Iared	56
quomodo. 29. eius	idololatria unde	89.
allegoria	30	90
S. Hieronymus	81	idolorũ cultus per Euã
Hierosolyma quando	gelũ sublata	31
capta à Pompeio. 70	Iesus dux	65
Hieu	62	Iesus Syrach
Hilarius	80. 83	Ignatius
Hiobi error	94	interpretationis donũ
Hippolytus	78	102. quorum præci-
homini nihil tam pro-	puè	104
prium, quam errare	Ioachin	66
94	Ioachim abbas	87
Hugo Cardinalis. 87.	Ioannes Apostolus.	74
presbyter	cod. Ioannes Cassianus	82
Ioan. Hus	83	Io. Kaiserspergius
Hypocritarum ingeni	Ioannes monachus	81
um. 13. satellites &	Iohan. locus 12. cap. 36	

I N D E X.

Ioannes Hircanus maior	69	Lazarus resuscitatus.	
Iohel	64	Massilie doctor eua	74
Ioakim, qui & Eli, pater Mariae.	69 (94)	Leo papa	84
Ionas.	64. eius error.	Leonides	77
Ionathas	68	Leui	60
Ioseph	60	Lucas Euangelista.	74
Iosua	cod.	Lucianus.	79. presby
Iosuae uocatio miraculis confirmata	29	ter	82
Irenaeus	76	Lucius Cyreneus	74
Isaac.	59. presbyter.	M	
Isidorus	82. 85	Mart. Lutherus	88
Iudaei captiui à Ptolemaeo Philadelpho liberati	67	Maccabæi diuinitus ex citati	63
Iudas Maccabaeus	68	Macedonij error	82
Iudicium libri autor	66	Madianite à Gedeone uicti	31
Iulius Africanus	78	Magdalenae Christi pederes abluentis allegoria	13. 14
Iustin. philosophus.	76	Mahometica secta.	85
Iustus episcopus	12	Malachias.	65. Esra ali
Iuuenicus presbyter.	80	às.	cod.
L		Malalehel	56
Lactantius Firmianus.		Malhion presbyter.	
Lamech	57 (79)		79
Laurentij cultus	90	Manes. Manichei	79
		Marcus	

I N D E X.

Marcus Euāgelista	75.	miracula statuarum &
ubi docuerit	74	idolorum per Euan-
Mardocheus	65	gelium abolita
Mariæ uirginis genus		30
69		miraculis confirmatum
		Dei uerbum. 5. 6. 18.
S. Martinus episcopus.		19. 28
80. Turonens. 82. eius		de Missa quæstio quo-
cultus	90	modo disceptanda
Matathias	67. 68	100. inde
Mattha Mariæ uirginis		missarum abusus
auus	69	91
		Modestus
Matthæus apostolus	73	76
		monachus origo. 84.
Matthias apostolus	73	85
Mathusalem	57	monachi omniū super-
Maximus episcopus		stitionū autores. 90
81. 82		monachorum supersti-
Melchisedecus idem cū		tione deleta uera do-
sem	58	ctrina de Deo
		8
Melitus	79	Moses. 60. eius uocatio
Melito Asianus	76	miraculis confirma-
Mellitus episcopus	12	ta
		29
Methodius	80	mundi contemplatione
Micheas	63. 64	Deus agnoscendus 3. 4
ministerij uerbi digni-		Musanus
tas et excellentia. 41.		76
42. 51		N
Minutius Felix	78	Nabum
		64
		Nathan propheta
		62.
		eius
		H 5

I N D E X.

cius error	93	Panormitani egregiū	
Nathanael ubi docue-		dictum	98
rit	74	Pantenus	77
Nehemias	66	Paphnutius. 80. solus in	
Nestorij error	83	Concilio Niceno ue-	
Niceas	82	ritatis assertor	97
Nicenu Cōciliū. 80. 97		Paschasius	84
Nicolaus Lyra	87	patres an possint erra-	
D. Nicolai cultus.	90	re	91
Noha, secundi millena-		patres, primus ecclesie	
rij ecclesie episcopus		ordo	52. 59
57. 58		Patrum autoritas un-	
O		de statuenda	98
Obed	64	patrum decreta quate	
Olda	64	nus ualeant	96
Olympij Ariani mors		patriarche, secundus	
34		ecclesie ordo	59
Onie duo	67	patriarcharum guber-	
oraculorum gentilium		natio quot annis du-	
euētus cuiusmodi. 26		rarit	61
Origenes. 77. eius disci		Paulinus presbyter. 12.	
puli	78	82	
Orosius	82	Paulus Apostolus	72
Oseas	64	Paulus cuiusmodi ini-	
Otilie cultus	90	tio in epistolis uti so-	
P		litus, & cur	20
Pāphilus presbyter. 78		Paulus monachus	86
		Pau-	

I N D E X.

Paulus Neocæsariens.	Polycrates	77
80	Pompeio capta Hiero-	
Paulus presbyter	solyma	70
Pauli & Petri dissidiũ	Pontius diaconus	78
93. itẽ Barnabæ. cod.	Posidonius	82
Pauli locus	88. 104 Primasius	83
pedum Christi à Mag-	principes pleriq; athei	
dalcna ablutorũ my	90	
sterium	13 prophetæ tertius do-	
Petrus Apostolus	71 ctorum ecclesiæ or-	
Petrus Comestor	87 do	61
Petrus Lombardus.	87 prophetarum doctri-	
Petrus Rauennates	84 na miraculis confir-	
Petri & Pauli dissidiũ	mata	29
93	prophetarum etiã er-	
Phariseorũ origo.	69 rores interdum repe-	
Phileas	79 riri, & quales	93
Philippus Cretẽsis epi	prophetarũ uocatio.	18
scopus	76 prophetica scripta, Dei	
Philippus presbyter	uocem & mādatum	
83	esse, rationes aliquot.	
Photinus	76 22. inde. testimonia	
Pierius presbyter.	79 scripturæ	35
Politici imperij caput,	Prosper	84
ordo, et gloria cuius-	Proterius episcop.	84
modi	44. 45 Prudentius	81
Polycarpus	75 Ptolemæi in liberandis	
	Judeis	

I N D E X.

<p><i>Iudæis magnificentia</i> 67</p> <p style="text-align: center;">R</p> <p><i>Rabanus abbas</i> 86</p> <p><i>Ratisbona</i> 74</p> <p><i>reges pleriq; athei.</i> 90</p> <p><i>regum liber primus &</i> <i>secundus quo tempo</i> <i>re scripti</i> 62</p> <p><i>religionis cōtrouersie</i> <i>quomodo componen</i> <i>de</i> 100</p> <p><i>religionis nostræ & a-</i> <i>liorum omnium di-</i> <i>scrimen</i> 22</p> <p><i>Rhetitius episcopus.</i> 79.80</p> <p><i>Richar. monachus.</i> 87</p> <p><i>Rochi cultus</i> 90</p> <p><i>Ruffinus</i> 82</p> <p><i>Rufinianus</i> 12</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p><i>Sacerdotum coniugiū</i> <i>in Synodo Nicena</i> <i>approbatum</i> 97</p> <p><i>Sadducæorū origo.</i> 69</p> <p><i>Sadoch</i> 62</p>	<p><i>Salomon, & qui libri</i> <i>ab eo conscripti</i> 63</p> <p><i>Saluianus</i> 84</p> <p><i>Samuel, rex Ecclesie</i> <i>Dei</i> 61</p> <p><i>sanctorum errores in-</i> <i>terdū cuiusmodi.</i> 92</p> <p>93.94</p> <p><i>sanctorum errata cur</i> <i>in scriptura propo-</i> <i>sita</i> 94</p> <p><i>sanctorū inuocatio.</i> 90</p> <p><i>Sathane in euangelij</i> <i>doctrinā et uerā re-</i> <i>ligionē odium.</i> 32.33</p> <p><i>satane uaticinia cuius-</i> <i>modi</i> 16</p> <p><i>Ioan. Scotus</i> 87</p> <p><i>Scripturæ S. interpre-</i> <i>tatio cuiusmodi esse</i> <i>debeat</i> 105.106</p> <p><i>Sebastiani cultus</i> 90</p> <p><i>Sedulius</i> 83</p> <p><i>Sem</i> 58</p> <p><i>Semias</i> 62</p> <p><i>Septuaginta duo inter</i> <i>pretes Bibliorū.</i> 67</p> <p style="text-align: right;"><i>Scrd</i></p>
--	---

I N D E X.

Serapion	77	ri nisi credentibus	
serpens calcancū mor-		uerbo Dei	34.35
det, quid	33	Strabus	86
serpentis caput cōteri		superstitionum origo	
à semine quid	32	monachatus	90
Seth	55	Synodus qualis, et quo	
Seuerianus	82	modo congregan-	
Seuerus Sulpitius	82	da	9.10
Sidonius	84	in Synodis quomodo	
Sigisbertus monachus.		iudicandum	95
86			
		T	
Simcon	70	Ioan. Taulerus	88
Simeon Cananæus, co-		Tertullianus	77
gnom. Iudas	73	Tbalmudis Iudæorum	
Simon Cleophæ F.	73	autor	67
Simon Iustus	67	Theodoretus	82
Simon Matathæ F.	68	Theodorus episcopus.	
Simon sacerdos	66	80. monachus	82
Simplicianus	82	Theodotion episcopus	
Socrates episcopus.	83	Theophilus	76 (77
Sophonias	64	Thomas apostolus	73
Sophronius	82	Thomas de Aquino.	87
Sozomenus	83	Timotheus	75
Spiridion	80	Titus	75
Spiritus sancti doctri-		trinitatis assertio	23
na quæ	97	de Trinit. articulus ua-	
Spiritum sanctū non da		riè oppugnatus.	107
		Triphy-	

I N D E X.

Triphylus	80	et propagatores. eod.
Trophimus ubi docue- rit	74	uerbi Dei osores quo- modo puniti 34
Tryphon	78	uerbi ministeriū in pa- radiso institutum. 52.
V		
Vaticinia Ecclesie qd ab Ethnicorum ora- culis differat. 26. 27	53.	et perpetuo con- seruari. eod.
uerbum cur dictus fi- lius Dei 54. 106.	uerbi ministeriū quan- tæ dignitatis et excel- lentiæ. 41. 42 inde. 51	
107. inde	Victorinus Afer	80
uerbum Dei miraculis confirmatum 5. 6. 18.	Vincentius	83
19. 28	Vuesselus	88
uerbū Dei seipsum as- sumpta carne patefe- cit 18	cum Vxore propria cō- suetudinem, esse casti- tatem	97
uerbi Dei autoritas. 22	Zacharias.	63. 65. 70
lux. 17. eius custodes	Zorobabel	65

F I N I S.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME

BY
NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES

VOLUME THE FIRST

BOSTON: PUBLISHED BY
J. B. ALLEN, 1822

NEW-YORK: W. & J. B. ALLEN, 1822

PHILADELPHIA: J. B. ALLEN, 1822

OCN 83123235